

**ANADİLİ TÜRKÇE OLAN
AKICI TİP AFAZİLİ BİREYLERİN
TEKRARLAMA VE ADLANDIRMA
ETKİNLİKLERİNDE
PARAFAZİ KULLANIMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)
Nezihe ÇITAV**

Eskişehir, Ekim 2004

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ANADİLİ TÜRKÇE OLAN AKICI TIP AFAZİLİ BİREYLERİN ADLANDIRMA VE TEKRARLAMA ETKİNLİKLERİNDE PARAFAZİ KULLANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

NEZİHE ÇITAV

Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Dil ve Konuşma Terapistliği Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. İlnur MAVİŞ
2004

Anahtar Kelimeler: akıcı tip afazi, parafazi, Türkçe, adlandırma, tekrarlama

Bu çalışmanın amacı anadili Türkçe olan akıcı tip afazili bireylerin adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde parafazi kullanımlarının değerlendirilmesidir. Araştırma durum saptamaya yönelik olarak ve betimsel yöntemle göre desenlenmiştir. Çalışma grubunu İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Davranış Nörolojisi ve Hareket Bozuklukları Bölümü, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöroloji Bölümü ve Eskişehir Osmangazi Tıp Fakültesi'nin Nöroloji Servisi'ne' ne başvuran, beyin krizine bağlı olarak akıcı afazi tanısı alan, daha önce konuşmaya yönelik bir terapi almamış, ana dili Türkçe olan, kriz sonrası erken evre içinde olan ve birinci dereceden görsel veya işitsel duyu kaybına sahip olmayan 8 vaka oluşturmuştur.

Araştırmada Anadolu Üniversitesi Dilkom Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. İlnur Maviş tarafından geliştirilen "Afazili Vakada Dil ve Konuşma Değerlendirme Aracı" Pilot Çalışması'nın (2003) "tekrarlama ve resme bakarak adlandırma" alt testleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleri ile değerlendirilerek yorumlanmış, tablo ve grafikler aracılığıyla gösterilmiştir.

Araştırmanın birinci amacı olarak akıcı afazili bireylerin resme bakarak adlandırma ve tekrarlama etkinliğindeki performanslarına bakılmıştır. İkinci olarak adlandırma ve tekrarlama parafazi üretimlerinin tiplerine göre dağılımları incelenmiştir. Ayrıca vakalara göre parafazi kullanımlarının nasıl yoğunlaştığına ve son olarak formal, mikst ve fonemik tipte parafazi bulgularında hataların ne şekilde yapıldığına bakılmıştır.

Anadili Türkçe olan akıcı afazili bireylerin resme bakarak adlandırma ve tekrarlama etkinliğindeki performanslarının düşük olduğu bulunmuştur. Transkortikal duyusal afazi tipinde görülen tekrarın korunma özelliğine uygun düşen bir bulguya rastlanmamıştır. Adlandırma etkinliğinde parafazi dışında gözlenen hata lafi dolaştırma hatası olurken tekrarlama etkinliğinde yer alan sözcük öbeklerinin tekrarı parafazinin dışında göze çarpan diğer hata eksiltme hatası olmuştur.

Adlandırmada ortaya çıkan parafazi hatalarının ağırlıklı olarak neolojistik, tekrarlama ise fonemik kullanımlara yoğunlaştığı, her iki hata tipinin subleksikal hata türüne ait olduğu ve bu bilgilerin araştırmaya katılan vakaların Wernicke ve kondüksiyon tipi afazili bireyler olduğunu doğruladığı belirlenmiştir. En az gözlemlenen hata tipi ise mikst tip parafazi olmuştur. Anadili Türkçe olan akıcı tip afazili bireylerin ürettiği parafazilerde hata yerlerinin daha çok sözcük sonuna doğru olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT

Master Of Science Thesis

THE ASSESSMENT OF THE PARAPHASIA ERRORS IN NAMING AND REPETITION TASKS IN TURKISH INDIVIDUALS WITH FLUENT APHASIA

NEZİHE ÇITAV

Anadolu University
Institute of Medical Sciences
Department of Speech and Language Therapy

Supervisor: Asst. Prof. İLKNUR MAVİŞ
2004

Key words: fluent aphasia, paraphasia, Turkish, naming and repetition

The purpose of this study was to assess the paraphasia errors in naming and repetition tasks for Turkish individuals with fluent aphasia.

The present study is a descriptive one including eight acute-term patients with fluent aphasia. The inclusion criteria for the patients were; (1) not to have any speech therapy before, (2) not to speak other languages except Turkish, and (3) not to have primary visual or auditory deficiencies. Patients were assessed in the department of Neurology and Behavior Disorders of İstanbul Çapa Faculty of Medicine, in the department of Neurology ,of Cerrahpaşa Faculty of Medicine, and in the Neurology Service of Eskişehir Osmangazi Faculty of Medicine. Repetition and naming tasks taken from ‘Language and Speech Assessment Test for the Individuals with Aphasia: A Pre-form’ (Mavis, 2004) were used in the study. The data were described by percentages and frequencies and demonstrated by tables and graphics.

The primary purpose of the research was to assess performance of fluent aphasic patients in naming and repetitions tasks, and to classify paraphasia errors. Besides, the distribution of paraphasia use onto the subjects was determined. Where formal, mixed and phonemic errors occur in paraphasias was observed. The study revealed that the fluent aphasic subjects performed poor in naming and repetition. There was no evidence for the existence of a transcortical sensory aphasia among the patients since none of them performed good at repetition. In naming task, it was found that circumlocution errors were made and in repetition task, omission errors occurred. In naming, paraphasic errors were mainly neologistic whereas in repetition they were phonemic, both of which belong to sublexical error type. As stated in the literature, the error types are closely associated to Wernicke and Conduction Aphasic individuals. Mixed type of paraphasia was the least observed error type.

Another finding of the study was that errors occurred towards the end of words which confirmed the patients were fluent aphasic patients.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nezihe Çıtav' ın "Anadili Türkçe Olan Akıcı Tip Afazili Bireylerin Tekrarlama Ve Adlandırma Etkinliklerinde Parafazi Kullanımlarının Değerlendirilmesi" başlıklı Dil ve Konuşma Terapistliği Anabilim Dalındaki, Yüksek Lisans tezi 27. 10. 2004 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisanüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı- Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard. Doç. Dr. İlknur MAVIŞ	
Üye	: Prof Dr. Ahmet KONROT	
Üye	: Doç. Dr. Seyhun TOPBAŞ	

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03.03.2004 tarih ve 28/1 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Müdürü

ÖNSÖZ

Tez danışmanım Yard. Doç. Dr. İlknur Maviş' e beni çalışma süresince sabırla ve sevgiyle desteklediği, özenle yönlendirdiği, araştırmanın her aşamasında deneyimleriyle yanımda olduğu ve verdiği tüm emekler için,

Prof. Dr. Ahmet Konrot' a ve DKT Anabilimdalı Başkanı, Dilkom Müdürü Doç. Dr. Seyhun Topbaş' a bizlere açtıkları yol ve kazandırdıkları bakış açısı için,

Büyük fedakarlıklarla DKT yüksek lisans programımıza şehir dışından gelerek destek veren hocalarımıza mesleki birikimlerini bizlerle paylaştıkları için,

Prof. Dr. Öget Öktem Tanör' e araştırmaya katılan vakaların büyük çoğunluğuna ulaşmamda yardımcı olduğu, uygulama sürecinde önemli katkılarda bulunduğu, bilgi ve tecrübelerini paylaştığı için,

Prof. Dr. Birsen İnce'ye araştırmaya katılan vakalara ulaşmamda gösterdiği yardımlar için,

Prof. Dr. Barış Korkmaz'a araştırmaya katılan vakalara ulaşmamda gösterdiği yardım ve yönlendirmeleri için,

Dr. Cevdet Tosyalı ve Fahrettin Uyanık'a yüksek lisans eğitimim boyunca iş ortamlarımda gösterdikleri anlayış ve unutulmaz destekleri için,

Melike Barsbey, Şeyda Sır, Melis Gazioğlu ve Öykü Tezel'e verdikleri destek için,

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılara gösterdikleri iyi niyet ve sabırları için,

Sınıf arkadaşlarıma yüksek lisans ve tez süresi boyunca dostluk ve dayanışma içinde geçirdiğimiz günler için,

Dostlarıma ve yakınlarıma yoğun çalışarak geçirdiğim günlerde sağladıkları motivasyon ve gösterdikleri anlayış için,

Aileme tüm yaşamım boyunca maddi ve manevi destekleriyle bugünlere gelmeme olan büyük katkıları için, sonsuz teşekkür ederim.

Nezihe ÇITAV

Ekim, 2004

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLO LİSTESİ	x
GRAFİK LİSTESİ.....	xiii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1 . Afazide Dil Etkinliklerinin Değerlendirilmesi.	2
1.2 . Afazide Dil Sapmaları ve Parafazi.	4
1.3 1.3 . Akıcı Afaziler ve Parafazi Hataları	8
1.4 1.4 . Parafazilerin Değerlendirilmesi	10
1.4.1. Adlandırma.....	10
1.4.2. Tekrarlama.....	12

	<u>Sayfa</u>
1.5. Problem.....	13
1.6. Amaç.....	14
1.7. Önem.....	15

BÖLÜM II

2. ALANYAZIN TARAMASI.....	17
2.1 Afazi : Tanımı.....	17
2.2. Afazide Etiyolojik Faktörler.....	17
2.3. Afazi Tiplerinin Sınıflandırılması.....	19
2.4. Akıcı afaziler ve Dil Özellikleri.....	20
2.4.1. Wernike Afazi.....	20
2.4.2. Transkortikal Duyusal Afazi	24
2.4.3. İletim Tipi Afazi	27
2.5. Akıcı Tip Afazileri Değerlendirmede Ayırt Edici Özellikler.....	30
2.5.1. Sözel Akıcılık.....	31
2.5.2. İşitsel Anlama.....	31
2.6. İyileşme ve Prognoz.....	33
2.7. Tanımlar.....	34

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli.....	35
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	36
3.2.1. Vaka Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	37
3.3. Veri Toplama Aracı.....	39
3.3.1. Adlandırma.....	39
3.3.1.1. Resme Bakarak Adlandırma.....	40
3.3.2. Tekrarlama.....	41
3.4. Veri Toplama Süreci.....	42
3.4.1. Verilerin Toplanması Sırasında Kullanılan Kayıt Cihazı.....	42
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	42
3.4.1. Verilerin Çözümleme Güvenilirliği.....	43
3.6. Kapsam Geçerliliği.....	43

BÖLÜM IV

4. BULGULAR	45
4.1. Akıcı afazili bireylerin çalışma etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır?.....	45
4.1.1. Akıcı afazili bireylerin ‘resme bakarak adlandırma’ etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?.....	45

4.1.2. Akıcı afazili bireylerin 'tekrarlama' etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır?.....	50
4.2. Akıcı afazili bireylerin parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır?.....	55
4.2.1. Akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?.....	55
4.2.2. Akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?.....	60
4.3. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde vakalara göre parafazi kullanımları nasıl yoğunlaşmaktadır ?.....	64
4.4. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde gözlenen formal, mikst ve fonemik tipte parafazi bulgularında hatalar ne şekilde yapılmaktadır ?.....	74

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	78
5.1. Tartışma.....	78
5.2. Sınırlılıklar.....	85
EKLER.....	86
KAYNAKÇA.....	99

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Parafazi hatalarının sınıflanması.....	7
Tablo 2.1. Wernicke Afazisinin Karakteristik Özellikleri.....	24
Tablo 2.2. Transkortikal Duyusal Afazinin Karakteristik Özellikleri.....	26
Tablo 2.3. İletim Tipi Afazisinin Karakteristik Özellikleri.....	29
Tablo 2.4. Akıcı Tip Afazilerde Ayırt Edici Özellikler.....	30
Tablo 3.1. Akıcı Afazili Vaka Demografik Bilgisi.....	37
Tablo 4.1. Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğinde Ürettikleri Yanıtlar.....	46
Tablo 4.2. Adlandırma Maddelerinin Doğruluk Puanlarına Göre Sıralanması.....	49
Tablo 4.3. Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğinde Ürettikleri Yanıtlar.....	51
Tablo 4.4. Tekrarlama Maddelerinin Doğruluk Puanlarına Göre Sıralanması.....	54
Tablo 4.5. Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Dağılımı.....	56
Tablo 4.6. Adlandırma Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Vakalara Dağılımı.....	57
Tablo 4.7. Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Dağılımı.....	60

Tablo 4.8. Tekrarlama Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Vakalara Dağılımı.....	61
Tablo 4.9. A.S'nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı.....	64
Tablo 4.10. K.K' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	65
Tablo 4.11. B.Ç' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	66
Tablo 4.12. F.O' nun Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	67
Tablo 4.13. A.B' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 4.14. İ.İ' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	69
Tablo 4.15. O.A' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	69
Tablo 4.16. S.Ç'nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 4.17. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Formal Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri.....	74
Tablo 4.18. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Fonemik Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri.....	75

Sayfa

Tablo 4.19. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Mikst Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri.....	76
--	----

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa

Grafik 4.1. Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğinde Tiplerine Göre Parafazi Kullanım Sıklığı.....	58
Grafik 4. 2. Adlandırma Etkinliğinde Görülen Parafazi Türlerinin Dağılımı.....	59
Grafik 4.3. Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğinde Tiplerine Göre Parafazi Kullanım Sıklığı.....	62
Grafik 4.4 Tekrarlama Etkinliğinde Görülen Parafazi Türlerinin Dağılımı.....	63
Grafik 4.5. Adlandırma Etkinliğinde Gözlenen Parafazi Tiplerinin Vakalara Göre Dağılımı.....	72
Grafik 4.6. Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Parafazi Tiplerinin Vakalara Göre Dağılımı.....	73
Grafik 4.7 Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Formal, Mikst ve Fonemik Tip Parafazilerin Hata Yerlerine Göre Dağılımlar.....	76

BÖLÜM I

GİRİŞ

İletişim kurmak insanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biridir. Canlı türlerinin doğal çevreyle kurdukları iletişimin özünün dışarıdan gelen uyaranlarla uyarılabilme ve uyaranlara yanıt verebilme yetileri ile oluştukları belirtilir (Tanrıdağ, 1995, s. 721). Konrot' a göre iletişim; *'Bir bireyin başkalarıyla paylaşmak istediği düşüncelerini yakınındaki ya da uzağındaki birey ya da bireylerde aynen ya da ona çok yakın bir biçimde oluşturmak için yaptığı düzenlemelerdir'* (Konrot, 2003, s. 265). İletişimin gerçekleşmesi sürecinde öncelikle *'kaynak birim tarafından mesajın tasarlanması, düzenlenmesi ve hedef birimin çözümleyip algılayabileceği bir biçime dönüştürülmesi diğer bir deyişle, kodlanması ve bir yoldan hedef birime aktarılması'* gerekmektedir (Konrot, 1991, s. 31). Tasarlanan, düzenlenen, çözümlenip algılanmaya hazır duruma gelen mesaj toplumlar tarafından uzlaşmaya dayalı göstergelerden oluşan bir "kod" kısacası "dil" tanımına ulaşır ve bireyler arası iletişimin en önemli aracı olarak kullanılır. Dolayısıyla, ortaya çıkabilecek bir dil bozukluğu iletişimi sorunlu kılacaktır.

İletişim sorunlarının belki de en önemlisi olan dil bozuklukları, tanımlanabilir bir fiziksel nedeni olan (organik) ve olmayan (işlevsel) sorunlar olarak iki grupta betimlenmektedir. Bir dil sorunu, hiçbir nedene bağlı olmadığı gibi pek çok karmaşık nedene bağlı olabilmekte, yanı sıra çevresel, duyusal, anatomik, fizyolojik, psikolojik veya nörolojik nedenlere bağlı faktörler de gözönüne alınmaktadır. Bu çerçevede, “*Afazi*” nin beynin sol yarımküresindeki edinilmiş bir hasarla ortaya çıkan nörolojik kaynaklı bir dil ve konuşma sorunu olduğu Amerikan Konuşma, Dil ve İşitme Birliği'nin (ASHA: American Speech Language - Hearing Association) onayladığı en uygun tanımla geçerlidir (www.asha.org/public/speech/disorders/Stroke.htm).

Afazi sendromları genel olarak subkortikal ve kortikal olarak sınıflanır. Kortikal afazilerde konuşma üretimi tutuk ve akıcı olmak üzere iki grupta ele alınır. Tutuk kortikal afaziler Broka, Transkortikal Motor ve Global afaziler, akıcı kortikal afaziler ise Wernicke, Kondüksiyon ve Transkortikal duyusal (sensöriyel) afazilerdir. Bu tez çalışması kapsamında genel olarak akıcı afazi tanısı almış bireylerin dil özellikleri değerlendirilerek, spesifik olarak akıcı afazili vakaların tekrarlama ve adlandırma yetilerinin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan parafazi hataları ele alınacaktır.

1.1. Afazide Dil Etkinliklerinin Değerlendirilmesi

Afazili bireyin dil kullanımındaki sorunlarını tanımlamak ve uygun terapi hedefleri belirleyebilmek için ayrıntılı değerlendirme şarttır. Değerlendirmede

belirlenen hedefler; etiyolojik, bilişsel-dilbilimsel-iletişimsel ve terapi hedefleri olarak üçe ayrılır (Chapey, 1994, s. 80-81). Etiyolojik hedefler, afazinin varlığının saptanması, süreci hızlandıran veya sürmesine neden olan faktörlerin tanımlanması ve bu faktörlerin ortadan kaldırılabılır, azaltılabilir ya da değiştirilebilir olup olmadığına karar verilmesini içerir. Bilişsel, dilbilimsel ve iletişimsel hedefler bilişsel davranışların analizi, sözlü dilin üretilmesi veya anlaşılmasının analizi ile iletişim ve dil kullanımının analizine yöneliktir. Terapi hedefleri ise vakanın terapiye uygunluğu, terapiden ne kadar faydalanacağı ve terapi programındaki önceliklerle ilgilidir. Rosenbek, Lapointe ve Wertz, standart dil ölçeklerinin, sözü geçen ortak hedeflerle, afazide tanılama yapabilme, afazi şiddetini ölçme ve terapinin odaklaşacağı amaca yönelme gibi belirli hedefleri yerine getirdiğini savunurlar (1989, s. 61). Bu hedefler doğrultusunda hazırlanmış pek çok standart test İngilizce konuşan afazili bireylerin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Bunların başlıcaları Goodglass ve Kaplan'ın Boston Afazi Tanılama Testi'dir (BDAE: The Boston Diagnostic Aphasia Examination (1983). Türkiye'de geçerli tek standart afazi testi ise Gülhane Afazi Testi'dir (GAT) (Tanrıdağ, 1991).

Rosenbek ve arkadaşları değerlendirme aşamasında afazili bireyler arası belirgin farklılıkların en uygun olarak sözel/ifade edici (oral-expressive language) dil kullanımındaki farklılıklarla ortaya çıkacağını aktarmaktadırlar. Afazili bireylerin tutuk ve akıcı olarak sınıflandırıldığı yaklaşımlarda uzun söz öbekleri kuran ve en az 5 bağlantılı sözcük kullanabilen afazili bireyler akıcı afazi sınıfında tanımlanmakta ve daha sıklıkla ifade edici dil kullanımındaki farklılıklarla

nitelenmektedirler (1989, s. 40). Akıcı afazili bireylerin ifade edici dil kullanımlarındaki farklılıkların değerlendirilmesinin bireylerin terapisine yönelik katkılar getirmesi beklenir.

Dolayısıyla, bu çalışma kapsamında, akıcı afazi tipleri arasında tanılayıcı özellikler ortaya çıkaran parafazik kullanımlar ve özellikle bu farklılıkların kolaylıkla belirlendiği etkinlikler betimlenmektedir.

1.2. Afazide Dil Sapmaları ve Parafazi

Bloom ve Lahey (1978) dili, “belli bir amaç ya da kullanım için belirli bir bağlam içinde içerik ya da anlamın bir dilsel biçim ile kodlanması veya simgelenmesi” olarak tanımlamaktadır (akt: Topbaş, 1999). Biçim (form), içerik/anlam (content) ve kullanım (use) dili oluşturan dilsel bileşenlerdir. Geleneksel olarak, dilbilimde dilin anlam, sesbilgisi, sözdizimi ve kullanım olarak tanımlanabilen 4 bileşenden oluştuğu kabul edilse de sesbilgisi ve sözdizimi biçimbirim bilgisi ile birlikte ‘biçim’ ögesinin içinde ele alınmaktadır.

Dili oluşturan bileşenler bir bütündür; dolayısıyla, sağlıklı insanların sözel ifadeye yansıttıkları dil yeterliliği çok sıkı, bağıntılı, girişik tek bir sistemi yansıtır (Topbaş, 2000, s. 13). Afazide dili oluşturan bileşenlerden herhangi biri veya bileşenlerin alt sistemleri (sesbilgisi, sözdizimi, biçimbilgisi vs.) hasarlandığında, afazi sendromunun özelliklerine bağlı olarak gelişen dil sapmaları (language deviations) ortaya çıkabilir. Bu sapmaların afazili bireyin değerlendirilmesi ve

uygun terapisinin başlatılması için çok önemli olduğu yadsınamaz (Benson ve Ardila, 1996, s. 51). Dil sapmalarının en önemlileri parafaziler ve diğerleri (laf dolaştırmalar, agramatizm, paragramatizm, jargon afazi, neolojizm, vs.) olarak bilinirler.

Parafazi konuşma sırasında hece atlama, fazladan ses/hece koyma ve yanlış, uygunsuz sözcük seçimi şeklinde gözlenen hatalardır. Akıcı afazili bireylerin sözel üretimlerinde sıklıkla konuşma sırasında bir sözcüğün tümünden atlanıp bunun yerine başka bir sözcük seçilmesiyle karakterize olan verbal/semantik parafaziler ve sözcüğü oluşturan seslerin yer değiştirmesi ya da yanlış seslerin kullanımı olarak tanımlanan literal/fonemik parafaziler görülür.

Goodglass ve Kaplan (1972, s. 8) parafazileri 3 grupta toplamaktadır: literal (fonemik), verbal ve jargon kullanımlar. Literal parafaziler seslerin kolay sesletilmesine karşın hece içindeki yanlış kullanımlar ya da söylemeye niyetlenilmemiş farklılıktaki sözcükler olarak tanımlanır. Hece sayısı veya hedef sözcükteki ünlü seslerin korunması ile birlikte ortaya çıkan farklı ama değişik anlamlı sözcükler (*sar* yerine *dar*, *kar* gibi..) bu tip parafazileri jargonlardan ayırt eder. Sözcüklerin büyük oranda değişmesi ise neolojistik bozulmalara yol açabilir. Verbal parafaziler semantik parafaziler olarak da bilinirler (*karım* yerine *kızım* gibi). Yine de parafazi hatalarının niyetli ve planlı olmadığı, bu yüzden tek sözcüklü laf dolaştırmalarından (*sigara* yerine *Maltepe* gibi..) ayırt edilmesi gerekliliği üzerinde durulur. Anlamsız sözcük veya neolojizmler *jargon* olarak

betimlenirler. Anlamlılıktan uzak tekrarlamalı laf dolaştırmalar bu kategoriye girebilmektedir.

Akıcı afazilerin kullandığı parafazilere çeşitli araştırmacılar tarafından tanımlamalar getirilmektedir. Benson ve Ardila'nın (1996, s. 51), çeşitli araştırmalardan özetledikleri sınıflamalar 'parafazileri' *literal, sesletimsel, verbal ve sentagmatik* olarak 4 başlık altında incelemektedir. Literal parafaziler uygun olmayan fonem kullanımı ile oluşurlar. Literal parafazi hataları fonem eksiltmeleri, eklemeleri, yanlış yerleşimleri ya da yerine koymaları ile belirginleşir. Sesletimsel parafaziler fonetik düzeyde parafaziler olup motor afazili bireylere özgü belirginleşirler ve tutuk afaziye ayrıştırırlar. Verbal parafaziler, hedeflenen sınıfa ait sözcük yerine diğer bir sınıfa ait olan sözcük kullanımları şeklinde gerçekleşebilir (*dayı* yerine *darı* gibi gibi). Biçim açısından benzer ama anlam açısından farklı bu tür parafaziler formal verbal parafazi olarak tanımlanarak, bazı durumlarda fonemik parafazi olarak da yorumlanabilirler. Semantik verbal parafazilerde, hedeflenen ve yerine üretilen sözcüğün anlam olarak yakın olmaları gerekmektedir (*masa* ve *sandalye* gibi). İlişkisiz verbal parafaziler vakaların bağlama uymayan sözcük kullanımlarıdır ("*Uçağa binmek çok zevkli*" yerine "*çok renkli*" kullanılması gibi). Benson ve Ardila'nın sunumlarında farklı önerilen bir diğer parafazi kullanımı daha karmaşık dil yapılarının içinde olabilen ve tek sözcük kullanımına sınırlı kalmayan hatalar düzeyindeki sentagmatik parafazilerdir (*İngilizce'de 'lion cage' yerine 'the cage for the lion' gibi*) (*kuş kafesi yerine kuşlara kafes gibi*).

Bu sınıflamaların bir benzeri Dell, Schwartz, Martin, Saffran ve Gagnon (1997) tarafından düzenlenmiştir (Tablo1.1). Yeni düzenlemede parafaziler leksikal (herhangi bir dilde belli anlamlara karşılık gelen üretimler) ve subleksikal (anlamsız üretimler) olarak iki ana sınıf içinde incelenmektedir.

Tablo 1.1. Parafazi Hatalarının Sınıflanması (Dell ve ark., 1997)

Leksikal Düzeyde Parafaziler	Subleksikal Düzeyde Parafaziler
a) Semantik Parafazi : Hedef sözcüğe anlam olarak yakın bir sözcük üretimi kedi → köpek	a) Fonemik Parafazi : Hedef sözcük ile ses olarak ilişkili fakat anlamı olmayan bir sözcük üretimi kitap → lehap
b) Formal Parafazi : Hedef sözcüğe ses olarak yakın bir sözcük üretimi tabak → tarak	b) Neolojistik Parafazi : Hedef sözcük ile hem ses hem de anlam olarak çok uzak bir ilişkisi olan sözcük üretimi makas → manates gözlük → pilecene
c) Mikst Parafazi : Hedef sözcük ile hem anlam hem de ses olarak ilişkili bir sözcük üretimi saç → taç	
d) İlişkisiz Parafazi : Hedef sözcük ile hem anlam hem de ses olarak ilişkisiz bir sözcük üretimi balık → ayna	

Dell ve arkadaşları, Goodglass ve Kaplan'ın (1972) literal(fonemik) parafazilerini formal parafazi olarak yorumlamışlar, fonemik parafaziye ise bir başka grupta ve anlamsız sözcük üretimleri olarak tanıtmışlardır. Bu çerçevede anlamlı sözcükler bir şekilde leksikal parafaziler olarak algılanırken, anlamsız olanlar subleksikal parafaziler olarak yeniden sınıflanmıştır.

Afazilerde sözlü hataları analiz eden pek çok çalışma bu tür hataların özellikle kondüksiyon afazilerde fonolojik işleme yetersizliğinden kaynaklanabileceğini savunmaktadırlar (Simmons Mackie,1997). Adı geçen işlem hatalarının daha çok seslerin sözcük içinde sıralanmasına (sequencing) yönelik, ünlü ve ünsüz kullanımına yönelik, sözcükteki herhangi bir sesin bulunduğu yere yönelik (sözcük başı veya değişik bir yer), çoğunlukla sözcük sonu olan sese yönelik gelişerek, bunların da genellikle hedef sözcükten bir kaç ses ile farklılaşan yerine koyma hataları (substitution) olduğu özetlenmektedir.

1.3. Akıcı Afaziler ve Parafazi Hataları

Akıcı afazili bireyler sözceleri kolay bir akış içinde ürettikleri bir afazi sınıfı içindedirler. Bu grup içinde yer alan bireylerin en önemli sorunu sözcüklerin seçimi ile ilgilidir. Bireyler ya kullanmak istedikleri hedef sözcük yerine bir başkasını seçerler ya da hedef sözcüğü ararken pek çok sözcük bulma hatası yaparlar. Konuşmaları, parafazi hataları ile anlamsız sözcüklere dönüşen sözcelerle çoğalır.

Akıcı afaziler içinde yer alan kondüksiyon afazilerin tanılanabilme ölçütü, oldukça iyi işitsel anlama yetilerine karşın ciddi tekrarlama bozukluğuna sahip olmalarıdır. En önemli dilsel özellikleri ise hedef sözcüğe çok benzer sözcük üretim hatalarıdır. Çeşitli kaynaklar kondüksiyon afazilerde gözlenen parafazi hatalarının Dell ve ark.'nın sınıflamasına göre fonemik (subleksikal) veya formal (leksikal) olduğunu belirtirler (Davis, 2000; s. 37). Goodglass ve Kaplan (1972)

kondüksiyon afazili bireylerdeki hataların literal parafaziler olduğunu savunurlar (s. 32). Bazılarında tekrarlama istenene kadar çok seyrek olabilen bu tür hatalar cümle boyutu arttıkça ve sözcük tanınırlığı düştükçe çoğalır. Kondüksiyon afazilerdeki tekrarlama hatalarının daha çok sözcük öbeklerinde, kısa cümlelerde, tanınırlık taşımayan söz öbeklerinde veya çok heceli sözcüklerde olabileceği ve bunların fonemik parafazi olarak adlandırıldığı alanyazın çalışmalarında belirtilmektedir (Simmons Mackie,1997, s. 70).

Diğer bir akıcı afazi tipi olan Wernicke afaziler ise ciddi boyutta sözelliği etkilenmiş bireylerdir. Özellikle nesne adlandırma etkinliğinde fark edilebilecek neolojistik (subleksikal) kullanımları vardır (Davis, 2000, s. 114). Semantik bellek kaybı veya organizasyon bozukluğu sözcük bazında anlamayı azalttığı için parafazi hataları çok yaygındır. Özellikle resimli nesne tanımlamalarında yaptıkları semantik ve fonemik hatalarla diğer afazili bireylerden ayrıştırılmasa bile neolojistik sözcük kullanımları onları kesinlikle ayırt eder. Leksikal semantik ve ilişkisiz parafazileri ile subleksikal neolojizmleri jargon konuşmalarını şekillendirir. Dolayısıyla, fonemik ve semantik anlamda yerini alma hataları (substitution) Wernicke afazilerin en belirgin özelliğidir (Graham-Keegan ve Caspari, 1997). Goodglass ve Kaplan (1972) bu kullanımları sözcük içindeki ses sıralarının değişimi ile gerçekleşen literal parafaziler ve sözcük yer değişimleri olarak açıklanacak verbal parafaziler olarak yorumlarlar (s. 59)

1.4. Parafazilerin Değerlendirilmesi

Alanyazında parafazilerin en çok adlandırma, sözcük düzeyinde tekrarlama ve sesli okuma sırasında ortaya çıktığı belirtilmiştir (Davis, 2000, s. 7). Bu çalışma kapsamında sesli okuma etkinliği, akıcı afazili bireylerin düşük eğitimleri ve görme sorunlarına ilişkin olarak değerlendirmeye alınmamıştır.

1.4.1. Adlandırma

Adlandırma, bireyin ya da nesnenin doğru adını bulabilme yetisi olarak bilinir. Bununla birlikte, adlandırma sorunları sözcük bulma zorlukları (anomi) ile eş anlamlı kullanılmaz. Adlandırma, görsel algı, tanıma, fonolojik kodlama, motor programlama ve motor komutu yerine getirme gibi daha kapsamlı süreçlerin bir araya gelmesi ile oluşur. Afazilerde adlandırma bozukluğu evrenseldir; afazili bireyler genellikle sözcük bulma ile ilgili çeşitli zorluklar yaşarlar. Williams (1983, s. 357) yaptığı çalışmada adlandırma performansında ‘teşvik edici sunuşun şeklini ve içinde bulunulan ortamı’ adlandırmayı etkileyen etmenler olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, adlandırılacak nesnenin isim uzunluğu ve kullanım sıklığı da adlandırma yetisini etkilemektedir.

Afazi değerlendirmelerinde adlandırma etkinliğinin tercih edilmesinin nedenleri farklıdır. Birincisi, konuşma sırasında daha tanınır eş anlamlıları ile bulunamayan sözcüklerin telafi edildiği (circumlocution) spontan konuşmalara oranla adlandırma etkinliği sözcük bulmaya ilişkin güçlükleri daha uygun olarak ortaya çıkarır. Üstelik spontan konuşma sırasında ortaya çıkan hataların hangi hedef sözcüğe niyetle ortaya çıktığını belirlemek de zor olabilir. Dolayısıyla, adlandırma

etkinliği parafazilerin hedef sözcüklerinin belirlenmesinde kolaylık sağlar (Dell ve ark, 1997) dır. Adlandırma etkinliklerinin içinde sözcük bulma güçlüğünü ortaya çıkaran en basit adlandırma etkinliği ‘bu nedir ?’ sorusuyla nesnenin adını öğrenme şeklinde gerçekleştirilir (Dronkers, 2000).

Bu tez çalışmasında, nesne resimlerinin gösterilerek, ‘Bu ne ?’ sorusu ile adının istendiği ‘resme bakarak adlandırma’ (confrontation naming) yer almaktadır. Bu çalışma değerlendirmesinde vakaların herhangi bir ipucu verilmeden, ürettikleri ilk kullanımlar esas alınmıştır. Dolayısıyla, değerlendirmeye alınan parafazi hataları bireylerin ilk spontan üretimleridir; hata farkındalığı sonucu ortaya çıkan düzeltmelerdeki parafaziler çalışma kapsamında değerlendirmeye alınmamıştır (Bkz. Ek 5).

Adlandırma becerisinin değerlendirilmesi sırasında tartışılan önemli konulardan biri ‘doğrunun tanımı’dır. Araştırmacılardan bazıları sözcüğün tanınabilir olması şartıyla, sesletimsel açıdan tam olarak doğru olmayan üretimi doğru olarak kabul etmektedirler (Örn: Goodglass ve ark., 1966). Buna karşılık diğer araştırmacılar hedef sözcüğün üretiminde kusursuz doğruyu beklemektedirler (Örn: Gardner, 1974). Bu nedenle, belirli bir puanlama yönteminde farklı sonuçlar elde edilebildiği açıktır (Williams, 1983, s. 370). Bu çalışmada, adlandırma doğruluk puanları kusursuz sesletime verilmiştir.

1.4.2. Tekrarlama

Tekrarlama, işitilen tek/çok heceli sözcük, sözcük öbeği veya cümlenin sesletimsel ve sesbilgisel özelliklere uygun şekilde, istemli olarak aynen söylenebilmesidir. Bir bakıma, tekrarlama vakaya sunulan uyarının bir ya da daha fazla sayıda taklidi olarak geri dönmesidir. Genellikle tekrarlamayı ölçmedeki klinik amaç vakanın yönergeyle uyarılıp uyarılmadığına karar vermektir, fakat bu çalışmada ‘tekrarlama’ iletim tipi afaziye diğer akıcı afazilerden ayıran en önemli belirti olarak değerlendirilmiştir. Bu alandaki başarısızlığın özellikle anlama becerisindeki yetersizlikle yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir (Goodglass ve Kaplan, 1972, s. 32).

Tekrarlama hatalarını belirleyen bazı kısıtlılıklardan söz edilebilir (Ardila ve Rosselli, 1992). Afazili bireyin işitsel anlamadaki yetersizliğine ilave olarak, kısa süreli belleğinin etkilenmesi, tekrarlanması istenen sözcüğün tanınma güçlüğü, ve semantik ve sentaktik kavramadaki bozukluklar tekrarlamasını etkileyen ve parafazi hataları yapmasına yol açabilecek etmenler olarak saptanmışlardır. Bu çerçevede, değerlendirme sırasında afazili bireyden tekrarlanması istenen öğeler sesletim özellikleri de göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Basit yapılı ve sık karşılaşılan sözcüklerin yanında karmaşık yapılı ve sık kullanılmayan sözcükler ile dilbilgisel öğeler de yer almalı; bu maddeler basitten karmaşığa ve kısıdan uzuna doğru bir sıra ile verilmelidir (Helm-Estabrooks ve Albert, 1991). Bu çalışmanın kapsamında, tekrarlama seçilen sözcük ve sözcük öbeklerinde bu

ölçütler göz önüne alınmıştır. Doğruluk puanları kusursuz sesletimli ve yardımsız tekrarlamalara verilmiştir.

1.5. Problem

Ülkemizde, afazili olguların dil özelliklerini ele alan çalışmaya çok az rastlanmaktadır. Türkçe’de dilbilgisi ve kortikal yapılar arasındaki ilişkiyi ele alan ilk araştırma Slobin (1991) tarafından 7 Broka ve 10 Wernicke afazisi ile yapılmış ve ad/eylem çekim ekleri ile cümledeki sözcük düzenindeki sapmalar betimlenmiştir. Bu çalışma sonucunda genellikle her iki afazi türünde bu eklerin kullanımının korunduğu, bununla birlikte Broka’ların Wernicke’lere ve normal kontrol grubuna göre daha fazla eylem ve dolaylı nesne eksilttikleri, ama bu eksiltmelerin dilbilgisi ve kullanım açısından normal kabul edilebileceği belirtilmiştir. Wernicke’lerin Broka’lardan hem dolaylı hem de dolaysız nesnelere daha fazla dilbilgisel eksiltme yaptıkları gözlenmiştir. Sözcük ve morfemler açısından gramatik dizilimde herhangi bir hasara rastlanmamıştır (Slobin, 1991, s. 148). Akıcı afazilerin parafazi kullanımlarına değinilmemiştir.

Araştırmalardan diğeri Maviş’e ait olan (2000), 2 tutuk afazili olguda Türkçe biçimbirim kullanımının incelendiği ve kendiliğinden iyileşmenin izlendiği örnek olay çalışmasıdır. Maviş kendiliğinden konuşma verileri ve yarı yapılandırılmış bir ölçü aracı ile bireylerin işitsel anlamalarını ve ad çekim eklerini kullanmalarını değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda anadili Türkçe olan tutuk afazili olguların beyin hasarı sonrasında kendiliğinden konuşma sırasında çekim eklerinde eksilme

veya yerine koyma gibi bir sorun yaşamadıkları fakat yapılandırılmış çalışma sırasında çekim eklerini kullanmada başarısız oldukları, parafazik hatalara benzer kullanımları ortaya çıkmıştır. Maviş, bu tür hatalardaki tutarlılık ve farklılığın tutuk ve akıcı afazili bireylerde çalışılmasını önermektedir.

Dilin bazı özellikleri evrenseldir ve farklı anadile sahip afazili vakalarda benzer hatalar gözlenebilir. Kimi özellikler ise dile özgüdür ve buna bağlı olarak ortaya çıkan bozukluklar anadilin özelliğinden etkilenir. Bu farklılıklara ve ortak noktalara ilişkin elde edilecek veriler değerlendirme ve rehabilitasyona yönelik çalışmalara ışık tutacaktır.

Dolayısıyla, afazili vakaların dil yapılarının çeşitli bakış açılarından betimlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu durum temel alınarak anadili Türkçe olan akıcı afazili bireylerin tekrarlama ve adlandırma düzeyindeki dil ve konuşma hatalarını belirlemek üzere aşağıdaki amaçlar doğrultusunda bu araştırmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur.

1.6. Amaç

Bu çalışmanın amacı, anadili Türkçe olan akıcı tip afazili bireylerde gözlenen parafazi hatalarının adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde betimlenerek sınıflandırılmasıdır. Araştırmanın genel amacının gerçekleştirilmesine yönelik sorular aşağıda görüldüğü gibidir :

1. Akıcı afazili bireylerin çalışma etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır?

- a) Akıcı afazili bireylerin 'resme bakarak adlandırma' etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?
- b) Akıcı afazili bireylerin 'tekrarlama' etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?

2. Akıcı afazili bireylerin parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?

- a) Akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?
- b) Akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?

3. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde parafazi hataları vakalara göre nasıl yoğunlaşmaktadır ?

4. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde gözlenen formal, mikst ve fonemik tipte parafazi bulgularında hatalar ne şekilde yapılmaktadır ?

1.7. Önem

Yakın zamanlara kadar, tipolojik olarak birbirine benzer dillerde yapılan afaziye yönelik çalışmalarda kortikal yapılar ve dile ilişkin bilgi arasındaki ilişki üzerine sonuçlara varılıyordu. Son yıllarda bu dar gruptan elde edilen sonuçların

yetersizliği göz önüne alınarak, farklı dillerde yapılan çalışmalarla klasik görüşlerin yinelenmesi gerekliliğine önem verilmeye başlandı (Slobin, 1991, s. 149).

Ülkemizde afazili olgu dili üzerine çalışmalar çok sınırlıdır. Yapılan alanyazın taramasında Slobin (1991) ve Maviş'in (2000) çalışmalarının dışında konu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Farklı dillerde yapılacak araştırmalarla elde edilecek verilerin mevcut bilgilerle karşılaştırılması, dile ait yapısal özelliklerin afazi diline etkisine yönelik yeni bilgilere ulaşılme olanağı doğuracaktır. Belirtilen nedenler doğrutusunda, afazili vakaların dil özelliklerinin incelenmesinin durumu saptamada yardımcı olması ve konuyla ilgilenen araştırmacıların yapacakları çalışmalar için başvuru zemini hazırlaması açısından bu çalışmanın önemli olduğu söylenebilir.

BÖLÜM II

ALANYAZIN TARAMASI

2.1. Afazi : Tanımı

Robert T. Werts, afaziyi merkezi sinir sistemindeki edinilmiş hasardan kaynaklanan dili biçimlendirme ve anlama bozukluğu olarak tanımlamıştır. (Vinson, 2001 s. 81). Tanımı daha özelleştirmek gerekirse, afazi ‘Dil ediniminin gerçekleşmesi sonrasında geçirilmiş bir serebro-vasküler hasara bağlı olarak beynin etkilenmesiyle konuşma, anlama, adlandırma, okuma, yazma, hesaplama, tekrarlama fonksiyonlarının sağlanmasıyla ilgili anatomofizyolojik yapısının bozulması sonucu lisan elemanlarından biri veya birkaçının ya da hepsinin bozulmasıyla oluşan klinik bir tablodur’ (Karaman, 2000, s. 1).

2.2. Afazide Etiyolojik Faktörler

Yapılan çalışmalarda, dil ile ilgili işlevlerden baskın olarak sorumlu bulunan sol yarıkürede 3 kortikal alanın varlığı tespit edilmiştir. Bunlar, konuşmanın motor merkezi olan Broka alanı (44. Alan), işitilen konuşmayı anlamının gerçekleştiği Wernicke alanı (22.Alan) ve kavram oluşturma merkezi olan angüler girustur

(39.Alan). Bu alanlar sırası ile alın lobunun alt arkasında (posterior inferior frontal lob), şakak lobunun arkasında (posterior temporal lob) ve yan kafa lobundadır (parietal lob) (Özsoy, 1982, s.12).

Bu kortikal alanların birbiri ile bağlantıları dil işlevlerinin gerçekleşmesini sağlar. İlk olarak 1874 yılında Wernicke tarafından bu yollardaki bağlantının hasara uğraması ile afazi semptomların izlendiği belirtilmiştir. Bu görüş ile yola çıkan Lichtheim (1885), geçerliliğini hala koruyan şemasında işitsel görüntüleme merkezi ile motor görüntüleme merkezinin bir refleks arkı ile birbirine bağlı olduğunu ve bu arkın herhangi bir yerinden kesintiye uğraması ile farklı afazi modellerinin ortaya çıkacağını savunmuştur (Maviş, 2000, s.8). Dolayısıyla, dilsel işlevlerin gerçekleştiği baskın hemisferdeki alanların ve/veya bağlantı yollarının hasara uğraması farklı afazi tiplerinin ortaya çıkmasına neden olur.

Dil ile ilgili alanların hemen hemen tümü karotis sistem tarafından ve yine dile etkisi olduğu düşünülen subkortikal bazı nukleuslar (Örn: Talamus) ise vertebrobaziler sistem tarafından beslenmektedir. Afazi sendromu en fazla serebrovasküler hastalıklar (CVA) sonucu ortaya çıkar. Çoğunlukla orta serebral arter lezyonları sonucu afazi gözlenmektedir. İntraserebral kanama, subaraknoid kanama yapan nedenler ile ilgili lezyonlara uyan beyin tümörleri, kafa travması, enfeksiyon hastalıkları veya apseler, sklerotik hastalıklar, dejeneratif beyin hastalıkları, intermittan hastalıklar (devamlı olmayan, aralıklarla görülen, ateş, nöbet vb) da afaziye neden olabilir. Epileptik nöbetler sonucu etkilenen alanlara göre dil özelliklerinde çeşitli bozulmalar gözlenebilir. Migrenin aura döneminde

de afazi belirtilerine rastlanabilir (Karaman, 2000, s. 14). Aynı zamanda, afazi temporal lobta gelişmekte olan bir patalojinin erken semptomu olabilir. (Zenbilci, 1995, s. 558). Bu çalışmada sadece CVA hasarlarına bağlı olarak gelişen afazik özellikler ele alınacaktır.

2.3. Afazi Tiplerinin Sınıflandırılması

Afazi sendromuna ilişkin geçmişten günümüze pek çok sınıflandırma geliştirilmiştir. Bu sınıflandırmalarda hem terminoloji hem özellikler bakımından birbirinden oldukça farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Hemen hemen tüm sınıflandırmalar değişik açılardan eleştiriye maruz kalmıştır. Bu farklı bakış açıları pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Örneğin Critchey (1970) afazi tiplerinin sınıflandırılmasının olanaksız olduğunu savunurken, Özeren bilimsel araştırmalarda kullanılmak ve pratik yaklaşım olanağı sağlaması amacıyla sınıflama yapılması gerektiğini belirtmiştir (1996, s. 38). Bunlara karşın çoğu klinisyen aşırı detaylı sınıflandırma eğilimine karşı çıkmıştır ve abartılmaması gerektiğini savunmuşlardır (Tanrıdağ, 1991, s.97).

Afazi sendromları genel olarak subkortikal ve kortikal olarak ele alınırlar. Subkortikal afazi sendromları (1) anterior kapsuler veya putaminal afazi (2) posteriyor kapsuler veya putaminal afazi (3) global kapsuler veya putaminal afazi ve (4) talamik afazi olarak incelenir. (Maviş, 2004, s.798). Subkortikal afazilerin sol bazal ganglia veya sol talamus çevresindeki lezyonlardan kaynaklandığına inanılır. Kortikal afazilerde konuşma üretimi tutuk ve akıcı olmak üzere ikiye

ayrılır. Tutuk kortikal afaziler Broka, Transkortikal Motor ve Global afazilerdir. Akıcı kortikal afaziler ise Wernicke, Kondüksiyon (iletim tipi afazi) ve Transkortikal duysal afazilerdir. Bu çalışmanın vaka grubunu oluşturan akıcı kortikal afaziler ve özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

2.4. Akıcı Afaziler ve Dil Özellikleri

2.4.1. Wernicke Afazi (Wernicke Aphasia)

Wernicke afazi sendromu baskın hemisferin arka-üst temporal bölgelerinde (üst ve orta giruslar) oluşan hasarları ve supramarginal/angular girus bölgesi ve/veya yan-temporal-okspital kesişim bölgesine olan uzantıları içerir. Otopsi bulgularına dayanarak saptanan orijinal lokalizasyonlar cerrahi müdahale, CT taraması, MRI veya izotop beyin gözlemi yöntemleriyle yapılan çalışmalarla doğrulanmıştır (Benson ve Ardila, 1997, s. 141).

Kendi adı ile anılan afazi tipi için 1874'de Wernicke'nin yaptığı klinik ve lezyon lokalizasyonu ile ilgili klasik veriler geçerliliğini hala sürdürmektedir. Wernicke afazisi en iyi bilinen afazi tiplerinden biridir ve bazen 'duysal afazi', 'reseptif afazi' veya 'santral afazi' 'sensöriyel afazi' terimleri ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Özeren, 1996, s.57). Wernicke afazisinde birinci temporal korteks girusunun kaybı bellekten bütün isimlerin silinmesine neden olur. Hasta söylenenleri ne anlar, ne de tekrarlayabilir. Konuşması tamamen anlamsız, sanki

yabancı bir dil gibidir. İşitsel anlamadaki bozukluğa bağlı olarak, konuşmanın üretiminde de parafazik belirtiler olabilir.

Wernicke afazisinde ortaya çıkan iki temel özellik, akıcı fakat karmaşık konuşma ve anlama bozukluğudur. Lezyon genişliği ve yayılımı göz önüne alınarak çeşitli alt tiplerden söz edilebilir. Akıcı konuşmanın içeriği dikkate alındığında ortaya çıkan iki alt tip, pür temporal lezyonlarda görülen jargon afazi ve daha çok parietal yayımlı lezyonlarda rastlanan akıcı parafazik (yanlış fakat anlaşılır kullanımlar) afazidir. Anlama bozukluğu temel alındığında karşımıza çıkan diğer iki alt tip ise temporal lezyonlarda görülen işitsel anlama bozukluğunun çok belirgin olduğu afazi tipiyle, daha çok parietal uzanımlı lezyonların yol açtığı okuyarak anlama bozukluğunun belirgin olduğu afazi tipidir (Tanrıdağ, 1994, s. 52, 53).

Wernicke afazisinde sözel çıktı akıcıdır. Normalde dakikada üretilmesi beklenen 100-150 sözcük oranına göre (Benson, 1996) akıcı konuşmaları normal hatta normalden fazladır. Bu yüzden konuşmanın aşırı olarak arttığı ve müdahale edilerek durdurulabildiği “logor” özelliği gözlenebilir. Normal sesletim, ton ve ezgi ile üretilen cümleler uygunsuz yerde ve anlamda kullanılabilir. Konuşmanın akıcılığına ve gramatik yapının kabul edilebilirliğine rağmen içerik yönünden bakıldığında eylem zamanlarını, emir ve zarf cümlelerini yanlış kullanma, sözcüklerin sırasını karıştırma, ön-ek, son-ek ve çekim eklerini kullanmada hatalar yapma gibi *paragramatik* özellikler göze çarpar. Hemen hemen tüm Wernicke afazilerinde bulunan bir diğer özellik konuşma sırasında hecelerde

atlama, fazladan ses/hece koyma ve yanlış, uygunsuz sözcük seçimi şeklinde gözlenen *parafazidir*. Yaygın sıklıkla konuşma sırasında bir sözcüğün tümünden atlanıp bunun yerine başka bir sözcük seçilmesiyle karakterize olan *verbal/semantik parafazik hatalar* ve sözcüğü oluşturan seslerin yer değiştirmesi ya da yanlış seslerin kullanımı olarak tanımlanan *literal/fonemik parafaziler* görülür. Hasta bazen bir sözcüğe takılır, sürekli aynı veya aynı kökten türemiş sözcüğü tekrar eder. *Perseverasyon* adı verilen bu duruma ve yapılan parafazik hatalarına anlamsız sözcüklerin (*neolojistik özelliklerin*) katılmasıyla konuşma tamamen anlaşılmaz hale gelebilir. Bu durum *jargon afazi* olarak bilinir. Wernicke afazili hasta tamamı anlaşılmaz ses ve sözcükler içeren cümleler kullanabilir. Bu duruma “içeriği boş konuşma” (empty language) adı verilir. Bireyler söylemek istediklerini ifade ettiklerini sanırlar ve anlaşılmadıklarında kızabilirler.

Wernicke afazisi “konuşmayı anlama bozukluğu” (receptive aphasia) olarak da tanımlanır. İşitsel anlama hasarı şiddetli ise hasta konuşulan hiçbir şeyi anlamaz. Daha hafif düzeyde anlama bozukluğuna sahip olan hastalar ise bazı basit sözcük ve cümleleri anlayabilirler. Örneğin, değerlendirme sırasında hastalar testin ilk sözcüklerini anlayabilirler, ancak aynı cümle tekrarlandığında anlama güçlüğü belirginleşebilir. Bu durum ‘yorgunluk’ veya ‘tıkanma’ olarak adlandırılır ve Wernicke afazisi için tipik bir bulgudur (Özeren, 1996, s. 58). Wernicke vakası genelde etkinliği takip ediyor gibi görünse de anlaması durur ve yeni bir etkinliğe yoğunlaşması zaman alır. Anlama kısa süreler için korunabilir ve hastanın bu

konuda büyük çaba göstermesi gerekir. Çevredeki sesler, hareketler ve konuşmalar anlamayı ciddi şekilde etkiler.

Wernicke afazisinde anlama yeteneğindeki kayıplara paralel olarak tekrarlama yeteneğinde de çeşitli düzeylerde bozulmalar görülmektedir. Hasta işittiği sözcüğün anlamına ulaşamadığı ve sessel çözümlemesini yapamadığı için tekrarlama da başarısızdır (Tanör Öktem, 2004, s. 89). Kısa hece ve sözcüklerin tekrarı bazen normale yakın olabilmekle birlikte uzun dizilerde başarısız olurlar. Tekrarlama hatalarında perseverasyon ve parafazik özellikler göze çarpar. Fonemik veya semantik ipuçlarından yararlanma ve hata farkındalıkları oldukça düşüktür.

Bir nesneyi adlandırmaları istendiğinde, Wernicke afazileri genellikle başarısız olurlar ya da parafazik adlandırmalar yaptıkları dikkati çeker. Bu hastalar adı söylenen nesnelere işaretlerle göstermede daha başarılı olurlar. Hasta nesnenin adı verildiğinde işaretlerle gösterebilse de tanımı veya işlevi verildiğinde ya da nesnelerin adları arka arkaya söylendiğinde başarısız olurlar. İsimlendirme değerlendirmelerinde nesnenin ismini söylemeden tarif etmeye çalışma yani lafi dolaştırma (*circumlocution*) ve sözcüğü oluşturan seslerin değiştirilmesi (*substitution*) sıklıkla ortaya çıkar (Benson, 1996, s. 140).

Wernicke afazili bireylerde okuma ve yazma genellikle bozuktur. Baskın olan ellerini kullanarak yazı yazabilirler. Yazı örneği ilk bakışta okunaklı harflerden oluşan düzgün sözcük ve cümleler gibi görünür fakat içerik yönünden

anlamsızdır. Bu özellik yazılı ifadeye jargon afazi olarak adlandırılır. Konuşmanın parafazik özelliğine benzeyen yazı hataları ile karşılaşılabilir.

Wernicke afazisinin karakteristik özellikleri tablo 2. 1.'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2. 1. Wernicke Afazisinin Karakteristik Özellikleri

<i>Temel Dil Özellikleri</i>	
Konuşma	Akıcı, parafazik
Konuşmayı anlama	Bozuk
Tekrarlama	Bozuk
İşaret etme	Bozuk
Adlandırma	Bozuk
Okuma	
Sesli okuma	Bozuk
Okuduğunu anlama	Bozuk
Yazma	Bozuk
<i>Bağlantılı Nörolojik Belirtiler</i>	
Motor sistem	Normal
Artikülasyon / Sesletim	Normal
Kortikal duyuşal işlev	Normal
Praksi	Normal
Görşel alanlar	Normal veya ¼ görme alanı kaybı
Görşel gnosi	Normal

Benson (1996)

2.4.2. Transkortikal Duyuşal Afazi (Transkortikal Sensory Aphasia)

Wernicke (1881) ve Lichteim (1885) transkortikal duyuşal afazi ile ilişkilendirilen sendromun işitsel dil bölgesi (Temporal lob) ile kavramsal dil bölgesi (Angular girus) arasındaki hasarı temsil ettiğini öne sürmüşlerdir. Transkortikal duyuşal afazili olgularda diğer akıcı afazisi olan hastalarda olduğu gibi, genellikle ya hemiparezi bulunmaz ya da geçici ve hafif düzeyde olabilir.

Buna karşın yüzeysel, derin ve kortikal duyu bozuklukları ile değişik tipte görme alanı yetersizlikleri gözlenebilir (Özeren, 1996, s. 71).

Tekrarlamanın korunmuş olması transkortikal duyuşal afaziye Wernicke afazisinden ayırdetmede önem taşır (Özeren,1996, s. 71). Tekrarlama becerileri iyiden mükemmele kadar değişen seviyelerde olabilir. Anlamsız heceleri, yabancı sözcükleri ve gramatik olarak yanlış ifadeleri aynen tekrar edebilirler (Benson, 1996, s.156). Transkortikal duyuşal afazi ile ilgili yapılan ilk çalışmaların çoğunda "ekolali" araştırılan tek dil sorunu olmuştur. Goldstein (1917) yaptığı çalışmada transkortikal duyuşal afazinin özelliklerini tanımlamış ve çoğunlukla "tekrar ile ekolali" özelliğinin üzerinde yoğunlaşmıştır (Benson, 1996, s.155). Tekrarlama ekolali şeklindedir; yani, terapist tarafından söylenen sözcük ve cümleleri sürekli olarak kendi konuşmalarına ilave ederler ve bu duruma engel olamazlar. Tekrarladıklarını semantik olarak anlamlandırmada başarısızdırlar.

Transkortikal duyuşal afazide konuşma dili akıcıdır. Verbal ve literal parafaziler ile neolojistik üretimler görülebilir. Başlangıcı verilen sayıları, haftanın günlerini, ayları sayabilir; şiir ve cümle tamamlama etkinliklerinde başarılı olurlar. Adlandırma yetisi büyük oranda kaybedilmiştir. Nesneyi ya da işlevini tanımlamak için kullandıkları sözcükler veya cümleler ilgisiz ve anlaşılmazdır.

İşitsel anlama büyük ölçüde hasarlanmıştır. Bu yeteneğin kısmi bozukluğu tanılama yapmayı zorlaştırabilir ve olgunun zaman zaman psikolojik bir sorun olarak yorumlanmasına neden olabilir.

Yüksek sesle okuma işlevi genellikle korunur; bununla birlikte hastalar okuduklarını anlayamazlar. Yazma şekil olarak düzgün gibi görünse de içerik olarak anlamsızdır. Konuşma sırasında gözlenen hatalara benzeyen yazı hataları bulunur.

Transkortikal duyusal afazinin karakteristik özellikleri tablo 2.2.'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2. 2. Transkortikal Duyusal Afazinin Karakteristik Özellikleri

<i>Temel Dil Özellikleri</i>	
Konuşma	Akıcı, parafazik, ekolalik
Konuşmayı anlama	Bozuk
Tekrarlama	İyi
İşaret etme	Bozuk
Adlandırma	Bozuk
Okuma	
Sesli okuma	Korunmuş olabilir
Okuduğunu anlama	Bozuk
Yazma	Bozuk
<i>Bağlantılı Nörolojik Belirtiler</i>	
Motor sistem	Genellikle normal
Artikülasyon / Sesletim	Normal
Kortikal duyusal işlev	Genellikle bozuk
Praksi	Test edilmesi zor
Görsel alanlar	Normal veya bozuk
Görsel gnosi	Test edilmesi zor

Benson (1996)

2.4.3. İletim Tipi Afazi (Conduction Aphasia)

Afaziye neden olan lezyon lokalizasyonları ilk kez 1874 yılında Wernicke tarafından belirlenmiştir. Bu alanlar temporal lob ve posterior-inferior frontal lobtur. Wernicke, hipotetik olarak bu alanları birleştiren bir bağlantı yolunun (arkuat fasikulus) olduğunu ve bu bağlantı yolunda oluşacak lezyon sonucunda farklı bir klinik sendromun ortaya çıkacağını ileri sürmüştür. Lezyon özelliğinden dolayı kondüksiyon afazi ‘ subkortikal afazi’ olarak adlandırılır (Davis, 2000, s. 37). Wernicke’nin ‘leitungsaphasie’ olarak isimlendirdiği bu afazik bozukluk, daha sonradan iletim tipi afazisi olarak isimlendirilmiştir (Özeren,1996, s. 63). Fasikulus hasarları, parietal lobun supramarjinal girusunun ya da nadiren sol temporal lobun posterior ve superior yüzlerinin hasarlanması ile oluşur (Kandel ve Schwartz, 1985, s.695).

İletim afazisinden sorumlu olan anatomik model ve bunun altında yatan mekanizmalar hakkındaki tartışma devam etmektedir, fakat iletim afazisini tanımlayan belirtiler hakkında görüş birliği vardır. Temel ayırıcı özelliği spontan konuşmanın akıcılığı ve konuşmayı anlama yeteneğinin iyi durumuna rağmen, sözel tekrarlama yeteneğinin bozulmasıdır. Buna ek olarak, akıcı konuşma sırasında literal parafaziler ve sözcük bulma sorunları görülür. Benson ve arkadaşları kliniklere gelen afazik hastaların %5 - %10 gibi az bir oranın iletim afazisi olduğunu belirtmişlerdir (Simmons Mackie, 1997, s. 63).

İletim afazisinde konuşma Wernicke afazisindeki kadar akıcı değildir. Akıcı konuşma duraklamalar ve yanlışları düzeltme çabaları ile bölünür. Yine de iletim tipi afazide hata farkındalığı Wernicke afazisine oranla yüksektir. Sözcük bulma zorlukları literal ve verbal parafazilere hatta neolojizme neden olur. Ibasyashi (2002) tarafından yapılan tek denekli çalışmada Broka ve Wernicke alanları arasında oluşan çok küçük bir lezyonun bile fonem (sesbirim) seçme becerisini bozduğu belirtilmiştir.

İletim afazisinin en ayırt edici özelliği tekrarlamadaki hasardır. Tekrarlama hataları tek sözcüklerde görülse de, zorluk genellikle cümleciklerin, kısa cümlelerin, çok heceli sözcüklerin ve tanınma sıklığı düşük kalıpların tekrarında görülür. Buna karşın sayıların tekrarlanması korunmuş olabilir. Tekrarlama sırasında verbal ve literal parafaziler görülür (Simmons Mackie, 1997, s. 70).

İletim afazisinde işitsel anlama ve okuduğunu anlama genellikle korunmuştur. Karmaşık gramer yapıları cümlelerin anlaşılmasında bozukluk gözlenebilmesine karşın anlama bozukluğu hiçbir zaman Wernicke afazisindeki kadar belirgin değildir. Hatalarının farkına varıp düzeltme gayretleri olursa da bunlar çoğunlukla başarısızdır (Özeren, 1996, s. 64). Okuma bozuktur. Konuşma sırasında gözlenen parafazik özellikler sesli okuma sırasında ortaya çıktığı için okuduklarını anlamada zorluk çekebilirler. Buna karşılık sessiz/içinden okuma sırasında anlama yetileri korunmuş olabilir. Yazma hemen hemen tüm hastalarda farklı derecelerde etkilenmiştir. Heceleme hataları, harf ve sözcük atlamaları ile tekrarlar görülebilir.

Adlandırma yetileri genellikle bozulma gösterir. Sözcük bulma güçlüğü olarak tanımlanan anomik özellikler ve parafazik hatalar gözlenebilir. Bu durum özellikle anlamlı sözcükler üzerinde yoğunlaşır. Sözcük bulma zorlukları parafazik hatalara, hedef sözcüklere ulaşırken duraklamalara, gereksiz sözcükler kullanmaya ya da anlamlı sözcüklerin olmadığı boş konuşmalara neden olurlar. Bazı iletim afazisi hastalarının Western Afazi Batarya'sının (Kertesz, 1979) adlandırma testlerinde iyi sonuçlar aldıklarını ve bu özelliğin değişkenlik gösterebileceğini belirtmiştir. Goodglass (1992) işitsel anlaması iyi düzeyde olan fakat bununla birlikte nesne ve eylem isimlerini hatırlamada ve tekrar etmede zorlukların bulunduğu "Anomik İletim Afazisi" tipini bildirmiştir (Simmons, Mackie, 1997, s. 67).

İletim tipi afazinin karakteristik özellikleri tablo 2. 3.'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2. 3. İletim Tipi Afazisinin Karakteristik Özellikleri

Temel Dil Özellikleri	
Konuşma	Akıcı, parafazik
Konuşmayı anlama	Normale yakın
Tekrarlama	Bozuk
İşaret etme	Normale yakın
Adlandırma	Bozuk
Okuma	
Sesli okuma	Bozuk
Okuduğunu anlama	Normale yakın
Yazma	Bozuk
Bağlantılı Nörolojik Belirtiler	
Motor sistem	Hafif,sıklıkla geçici hemiparezi
Artikülasyon / Sesletim	Normal
Kortikal duyuşal işlev	Genellikle normal
Praksi	Bucco fasial ve bilateral limb
Görsel alanlar	Normal
Görsel gnosi	Normal

2.5. Akıcı Tip Afazileri Değerlendirmede Ayırt Edici Özellikler

Akıcı afaziler bir bütün olarak ele alındığında, işitsel anlama becerileri zayıf ama alt tiplerine göre görecelidir. Transkortikal duyusal afazi tekrarlama yetilerinde daha başarılı, iletim tipi afazi ise tekrarda daha başarısızdır. Wernicke afazileri ise hem işitsel anlama hem tekrarlama en başarısızdır.

Akıcı tip afazilerin ayırt edici özellikleri tablo 2.4.'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2.4. Akıcı Tip Afazilerde Ayırt Edici Özellikler

	Wernicke A.	Transk. Duyusal A.	İletim A.
İşitsel anlama	Bozuk	Bozuk	Normal
Tekrarlama	Bozuk	Normal	Bozuk
Adlandırma	Bozuk	Bozuk	Bozuk

Akıcı tip afazileri değerlendirmede ayırt edici tanılamaya dair özelliklerin işitsel anlama, tekrarlama ve adlandırma modalitelerine yoğunlaştığı gözlenmektedir. Sözel akıcılık ise akıcı afazileri tutuk afazilerden ayırt etmenin en önemli ölçütüdür. Tekrarlama ve adlandırma etkinliklerinde akıcı afazilerin değerlendirmesine yönelik bilgiler giriş bölümünde verilmektedir. Çalışma kapsamına alınmamakla birlikte sözel akıcılık ve işitsel anlamaya dair akıcı afazi özellikleri aşağıda kısaca özetlenmektedir.

2.5.1. Sözel Akıcılık

Sözel akıcılık; konuşmayı başlatma, karşılıklı konuşmayı sürdürme becerilerini ve uygun sözcük seçimi, gramatik yapı, söz dizimi, sesletim, konuşma hızı ve prozodi özelliklerini içerir. Sözel akıcılık değerlendirilmesinde belirli sorulara beklenen cevapların yer aldığı yapılandırılmış bir yöntem veya günlük doğal metinlerle sürdürülen, karşılıklı spontan konuşma şeklinde gerçekleşen yapılandırılmamış bir yöntem kullanılabilir. Bu çalışmada, sözel akıcılık bir ölçüt olarak ele alınmamıştır.

2.5.2. İşitsel anlama

İşitsel anlama bireyin sözel iletileri anlama yetisini içerir. İşitsel anlaması bozulmuş olan afazili hastalar konuşulanları rahatlıkla duyabilmelerine karşın söylenen sözcüklerin anlamını çıkaramadıkları için konuşmayı bir bütün olarak yorumlayamazlar. Karşı taraftan iletilen, bir ses yığını/karmaşası halinde algıladıkları verileri çözümleme ve anlamlandırmaya yönelik yetilerde kayıp yaşarlar. Yine de konuşulan ortamdaki, sesin tonundan, mimik ve jestlerden bazı bilgiler çıkarabilirler. İşitsel anlaması daha az etkilenmiş hastalar basit ve kısa cümleleri anlayabilseler de uzun konuşmaları takip etmede zorlanırlar. Bu nedenle günlük dil içinde sorulan kalıplara tepki verseler bile konular karmaşılaştıkça anlamalarındaki etkilenme daha belirginleşir (Maviş, 2004, s. 57).

Bazı afazi tiplerinde işitsel anlamamanın sözel ifadeden daha iyi olduğu görülebilir. Anlamadaki bozukluğun hangi düzeyde olduğunu belirlemek için hem içerik hem de uzunluk olarak basitten karmaşığa doğru bir değerlendirme desenlenmelidir. Bozukluğun belirlenmesindeki diğer önemli nokta beklenmedik soruların yöneltmesidir. Her zaman sorulan rutin soruların cevaplanması işitsel anlamadaki bozukluğu gölgeleyebilir. Farklı ve beklenmedik sorulara verilen tepkiler bu alandaki zorluğu ortaya koyacaktır. Ayrıca anlamayı kolaylaştırmak için konuşma hızının düşürülmesi, sorunun tekrarlanması, dildeki karmaşıklığın azaltılması gibi faktörlerin etkisi de incelenebilir (Tomblin ve Morris, 2000, s. 321).

İşitsel anlama becerisi değerlendirilirken ele alınan alanlar şöyledir (Helm-Estabrooks ve Albert, 1991) :

1. Tek nesnenin tanımlanması (Ör: Kalem, masa vb.)
2. Tek eylemin tanımlanması (Ör: Koşuyor, uyuyor vb.)
3. Yazılı tekli sözcüğün anlaşılması
4. Sayılar
5. Renkler
6. Vücut bölümleri
7. Tek ve çok basamaklı komut alma (Ör: Gözlerini kapat / Önce burnuna sonra dizine dokun vb.)
8. Kişisel bilgi ile ilgili soruları anlama (Ör: Evli misiniz? vb.)
9. Kişisel olmayan bilgi ile ilgili soruları anlama (Ör: Burası neresi ? vb.)
10. Günlük olaylar ile ilgili soruları anlama (Ör: Kahvaltıda ne yediniz ?)

11. Az bilinen konulara yönelik soruları anlama

12. Evet/hayır cevaplarını içeren soruları anlama (Ör: Süt beyaz mıdır ?)

2.6. İyileşme ve Prognoz

Afazilerde herhangi bir terapi desteği almaksızın değişik derecelerde kendiliğinden iyileşme görülebilir. Fakat bu düzelme sınırlı olmaktadır. Terepatik yaklaşımların yararlı olduğu gerçeği günümüzde kabul görmektedir. İyileşme süreci ve derecesi; hasarın yerine, yaygınlığı ve şiddetine, yaşa, cinsiyete, etiyolojiye, olayın üzerinden geçen süreye ve alınan terapiye göre bireysel farklılıklar gösterir. Ayrıca hastalık öncesi zeka düzeyi, iletişim becerileri, dilsel olmayan bilişsel bozuklukların varlığı ve derecesi de tedavinin etkinliği açısından önemli faktörlerdir. Hastalık öncesi ve sonrası duygusal denge bir başka önemli faktördür. Olumlu bir kişilik tavrı ve güçlü bir aile desteği tedavi sürecinin gidişini olumlu yönde etkilemektedir. Genç, bayan, sol el baskınlığı olan, klinik iyileşme sonrası terapi alan afazik vakaların iyileşme grafiklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Benson ve Ardila, 1996, s. 344). Bu iyileşme nörofizyolojik süreçlerin ve doğal dil ortamı içinde yaşanan tekrar öğrenmenin sonucu olarak ortaya çıkabilir. Spontan iyileşme süresi üzerinde çeşitli tartışmalar bulunmakla birlikte ilk 3 aydan 7 aya kadar uzayabileceği, 1 yılı geçen sürelerde iyileşme hızının düştüğü görüşleri baskındır (Maviş, 2004b, s. 803; Mesulam, 2004, s. 306).

2.7. Tanımlar

Agramatizm: Dil çıktısı içindeki gramatik yapıların hasarlanması.

Anomi : Edinilmiş adlandırma yeteneği kaybı.

Circumlocution : Lafı dolaştırma, hedef sözcük yerine sözcüğün özelliklerini betimleyici açıklamalar yapma (Örn: Tarak/Saçımızı tararız).

Literal/Fonemik Parafazi : Sözcük yerine sözcüğü oluşturan seslerin yer değiştirmesi ya da uygun şekilde kullanılamamasıdır (Örn: Bisiklet/bilet, kilo/kilaj, dikiş/dişik, ördek/gördek).

Logor : Konuşmanın aşırı olarak artması ve müdahale edilerek durdurulabilmesi

Neolojistik Parafazi : Parafazik yanlışların tümüyle sözlükte bulunmayan kelimelerden oluşması yani hastanın yeni kelime üretmesi (Örn: Kapı/tışha).

Parafazi : Konuşma sırasında sözcük atlama, yanlış, uygunsuz sözcük seçimi ve yerine koyma şeklinde yapılan hatalardır.

Paragramatism : Eylem zamanlarını, emir ve edat cümlelerini yanlış kullanma, sözcüklerin sırasını karıştırma, ön-ek, son-ek ve çekim eklerini kullanmada hatalar yapma.

Perseverasyon : Söylenen sözün veya yapılan davranışın istem dışı olarak durdurulamaması.

Substitution : Sözcüğü oluşturan seslerin veya hecelerin değiştirilmesi, yer değiştirme (Örn: Çorap/Çoraz).

Verbal / Semantik Parafazi : Konuşma sırasında bir kelimenin tümünden atlanıp bunun yerine başka bir kelime seçilmesidir (Örn: Dişini/dersini-fırçası/maşası).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu ve seçimi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama aşamaları, verilerin çözümü ve değerlendirilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, anadili Türkçe olan akıcı afazili vakaların tekrarlama ve adlandırma yetilerini değerlendiren yapılandırılmış desenleme ile gerçekleşmiştir. Araştırma, durum saptama amaçlı niteliksel bir çalışmadır. Veri tabanını, vakalara uygulanan yapılandırılmış resim takımı ve tekrarlama etkinliği (Bkz.Ek 3-4) oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın veri toplama aşamasında görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmada vakaların adlandırma ve tekrarlama etkinliklerini gerçekleştirmeleri ile ilgili veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Anadolu Üniversitesi Dilkom Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. İlknur Maviş tarafından geliştirilen “Afazili Vakada Dil ve Konuşma Değerlendirme Aracı” Pilot

Çalışması' nın (2003) "tekrarlama ve resme bakarak adlandırma" alt testleri kullanılmıştır.

Tümevarımcı analiz yöntemi kullanılarak toplanan tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden yola çıkılarak incelenen soruna ilişkin ana temalar ortaya çıkarılmaya, veriler anlamlı bir yapıya kavuşturulmaya ve bu verilerden yola çıkılarak sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s. 27). Çözömlenen veriler betimsel istatistik yöntemleri ile değeriendirilerek yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu, Ekim 2002 - Haziran 2003 tarihleri arasında İstanbul Çapa Tıp Faköltesi Davranış Nörolojisi ve Hareket Bozuklukları Bölümü, Cerrahpaşa Tıp Faköltesi ve Eskişehir Osmangazi Tıp Faköltesi'nin Nöroloji Servisi'ne başvurarak akıcı tip afazi tanısı almış vakalar oluşturmuştur. En önemli seçim ölçütleri şunlardır:

- a) Beyin krizine bağılı olarak afazi tanısı almış olma
- b) Daha önce konuşmaya yönelik bir terapi almamış olma
- c) Ana dili Türkçe olma
- d) Kriz sonrası erken iyileşme evresi içinde olma
- e) Birinci dereceden görsel veya işitsel duyu kaybına sahip olmama

Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet, yaş ve eğitim düzeylerinin dil kaybına ve parafazi hatalarına etkisi göz önüne alınmamıştır

3.2.1. Vaka Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Bu çalışmaya, yukarıda verilen özelliklere uygun 3'ü kadın, 5'i erkek olmak üzere toplam 8 vaka katılmıştır. Adları saklı tutulan F.O, B.Ç, O.A, K.K, A.S, A.B, İ.İ ve S.Ç akıcı tip afazi tanısı almış vakalardır.

Araştırmaya katılan vakalara ait demografik bilgiler tablo 3.1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 3.1. Akıcı Afazili Vaka Demografik Bilgisi

Vaka	Cns.	Yaş	Etiyo.	Lokalizasyon	Kriz sonrası geçen zaman	Paraliz	Klinik Tanı	Yer
B.Ç	E	84	CVA-L	Temporoparietal+ insular kortikal bölge+superior orta temporal gyrus	5 ay	Yok	Wernike	Cerrahpaşa İstanbul
F.O	K	75	CVA-L	Sol temporoparietal	5 ay	Yok	Wernike	Çapa İstanbul
A.S	E	59	CVA-L	Subkortikal (bazal ganglia)	5 ay	Yok	Wernike	Çapa İstanbul
O.A	E	58	CVA-L	Subkortikal	3 ay	Yok	Sensöriyel	OGÜ Eskisehir
A.B	E	40	CVA-L	Parieto-temporal subkortikal		Yok	Sensöriyel	OGÜ Eskisehir
İ.İ	E	44	CVA-L	Orta serebral arter alanı	3 ay	Yok	Wernike	Çapa İstanbul
K.K	K	33	CVA-L	Fronto-parietal Bazal ganglia+capsul interna+insular korteks	10 ay	Var	İletim	Çapa İstanbul
S.Ç	K	67	CVA-L	Orta serebral arter	1 ay	Yok	Sensöriyel	OGÜ Eskisehir

F.O. 75 yaşında, dul ve 4 çocuk sahibi bir bayan vakadır. 2002 Aralık ayında sol temporo-parietal lobta tıkanma sonucu *Wernicke afazi* tanısı almıştır. **B.Ç.** 84 yaşında, dul ve 3 çocuk sahibi bir erkek vakadır. 2002 Kasım ayında sol temporo-parietal lobda, insula kortikal bölgede, superior orta temporal girus, inferior parietal lobda, kortiko-subkortikal alanda, orta serebral arterin sulama alanında akut enfarkt sonucu *Wernicke afazi* tanısı almıştır. **K.K.** 33 yaşında, evli ve 2 çocuk sahibi bir bayan vakadır. 2002 Mayıs ayında sol frontoparietal lobta bazal ganglionları, kapsüla internayı ve insular korteksi de içine alan tıkaçıcı infarkt sonucu *iletim tipi afazi* tanısı almıştır. **A.S.** 59 yaşında, evli, 4 çocuk sahibi bir erkek vakadır. 2003 Ocak ayında sol hemisferde subkortikal yapılarda kanama nedeniyle subkortikal akıcı *afazi* tanısı almıştır. **A.B.** 40 yaşında, evli ve 2 çocuk sahibi bir erkek vakadır. 2002 Eylül ayında sol paretotemporal subkortikal alanda plak oluşumu sonucu *afazi* tanısı almıştır. **O.A.** 58 yaşında, evli, 3 çocuk sahibi bir erkek vakadır. 2003 Ekim ayında OGÜ Nöroloji Polikliniğinde *sensöriyel afazi* tanısı almıştır. **İ.İ.** 44 yaşında, evli ve 2 çocuk sahibi bir erkek vakadır. 2003 Nisan ayında meydana gelen sol orta serebral arter alanında infarkt sonucu oluşan konuşma bozukluğu nedeniyle Çapa Tıp Fakültesi'ne başvurmuştur. Anominin ön planda olduğu *Wernike tipi afazi* tanısı almıştır. **S.Ç.** 67 yaşında bir bayan vakadır. 2003 Kasım ayında orta serebral arterde tıkanma sonucu OGÜ Nöroloji Servisinde *sensöriyel afazi* tanısı almıştır.

Araştırmaya katılan vakaların yaş ortalaması 57.5 ± 17.69 (sd.6.25), beyin krizi sonrası geçen zaman ortalaması ise $4.8 \text{ ay} \pm 2.59$ 'dır.

Bu çalışmada vakaların eğitim düzeyleri bir değişken olarak ele alınmamıştır. Tüm vakalar okur yazardır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Aşağıda konuşma dili verilerinin değerlendirilebilmesi için Yrd. Doç. Dr. İlknur Maviş tarafından geliştirilen "Afazili Bireyde Dil ve Konuşma Değerlendirme Ölçeği Pilot Çalışması" aracının (Maviş, 2003) hazırlanma ve kullanma aşamaları yer almaktadır.

Afazili Vakada Dil ve Konuşma Değerlendirme Ölçeği Pilot Çalışması iki aşamadan meydana gelmektedir. İlki verilerin toplanması, ikincisi ise toplanan verilerin değerlendirilmesidir. Verilerin toplanması aşaması için tekrarlama ve adlandırmanın değerlendirildiği puanlama formu ve resim takımı kullanılmıştır.

Afazili Vakada Dil ve Konuşma Değerlendirme Ölçeği Pilot Çalışması' nın kullanılan alt testlerinin içeriği aşağıda özetlendiği şekildedir.

3.3.1. Adlandırma

Vakanın sözel olarak yanıt vermesini gerektiren bir bölümdür. Önünde resimler bulunan vakaya "Bu ne?" sorusu yöneltilerek adlandırması beklenmiştir (Bkz. Ek 4-5). Değerlendirme sırasında, sözel üretimde başarılı olamayan vakalara fonemik

veya semantik ipucu verilerek hedef sözcüğe ulaşmasına yardım edilmiştir, fakat puanlama yapılırken bu şekilde ulaşılan doğru cevaplar dikkate alınmamıştır.

3.3.1.1.Resme Bakarak Adlandırma

Bu bölümde 10 adet nesnenin resimleri kullanılmıştır. Kullanılan resimli kelimeler, günlük hayatta kullanılan nesnelere kategorisinden “makas, eldiven, şemsiye, kalem, anahtar, gözlük, telefon, sandalye, çatal, bardak” olarak saptanmıştır. Adlandırılacak sözcükler sıklığı düşük ve yüksek sözcük örneklerinden oluşan orta betimleme düzeyindeki sözcüklerden, yazılı dildeki kullanım sıklık frekanslarına göre seçilmiştir.

Buna göre, nesne isimleri, yazılı dilde belirlenmiş sıklıklarına göre (Göz, 2003) telefon (514), kalem (134), bardak (131), anahtar (106), sandalye (89), gözlük (78), çatal (43), eldiven (15), şemsiye (14) ve makas (11) olarak yüksek kullanım sıklığından düşük kullanım sıklığına doğru sıralanmıştır.

Bu çalışmada yardım alınmadan yapılan ilk spontan adlandırmalar puanlanmıştır; hata farkındalığından kaynaklanan denemeler de dil sapmaları hakkında vereceği bilgiler nedeniyle örneklenmiş ama çalışma kapsamında kullanılmamıştır.

3.3.2. Tekrarlama

Araştırmacı tarafından afazili bireye ‘‘Söylediklerimi benden sonra tekrarlayın’’ yönergesi verildikten sonra nasıl yapılacağı örneklendirilmiştir. Bu nedenle sözcük veya sözcük öbeklerinin seçiminde Türkçe’nin fonolojik özellikleri dikkate alınarak tek heceli basit tekrarlardan cümle tipi tekrarlara kadar değişen 10 madde hazırlanmıştır (Bkz. Ek 3).

Seçilen 10 tekrarlama maddesinin ilk 3’ ü, biri isim (göz), biri eylem (sar) ve bir diğeri sayı sözcüğü (dört) olmak üzere tek heceli öğelerdir. Sayı sözcüğü Türkçe’de sonu çift sessiz(cluster) ile biten tek heceliler arasından bu özelliği ile seçilmiştir. Diğer ikisi (mendil ve köpük) çift heceli isimlerdir. Politika ve üniversite çoklu heceli sözcüklere örnek olarak seçilmiştir. Sözcük öbekleri olarak belirlenen maddelerden biri iki sözcükten (boya badana), diğeri 3 sözcükten (tas tas hoşaf) oluşmaktadır ve tekerleme niteliği taşımaktadır. Cümle olarak belirlenen örnek ise isim çekim ekleri ve eylem çekim ekinde oluşan basit anlamlı bir tekrarlama ögesidir (ellerim çok üşüdü).

Bu çalışmada yardım alınmadan yapılan ilk spontan tekrarlar puanlanmıştır fakat hata farkındalığından kaynaklanan denemeler de dil sapmaları hakkında vereceği bilgiler nedeniyle örneklendirilmiştir (Bkz. Ek 5).

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci Ekim 2002- Haziran 2003 tarihleri arasında İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Nöroloji Bölümü'nde bulunan Davranış Nörolojisi ve Hareket Bozuklukları Merkezi'nde, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöroloji Servisi'nde ayrılan odada, Anadolu Üniversitesi Dilkom Afazi Birimi'nde ve Osmangazi Tıp Fakültesi Nöroloji Servisi'nde gerçekleşmiştir. Görüşme ve Dil Değerlendirme Aracının uygulanması her bir olgu için yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

3.4.1. Verilerin Toplanması Sırasında Kullanılan Kayıt Cihazı

Bu çalışmada 8 vakanın sözel dil verilerinin toplanması ve daha sonra analiz edilebilmesi için bu tür çalışmalarda kullanılması tercih edilen stereo özelliği olan Sony marka ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazları ne kadar kaliteli olursa olsun yapılan görüşmelerin kaydının ardından yapılan çözümlenmelerde karşılaşılan en büyük güçlük afazili vakaların ses zayıflığı ve bu nedenle teypten tekrar dinlemelerde yaşanan 'anlaşılamama' sorunları olmaktadır. Bu tür bir sakıncanın üstesinden gelmek için görüşme sırasında yaka mikrofonu kullanmak ve hemen sonrasında kaset çözümlenmesine başlamak çok faydalı olmuştur.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Vaka değerlendirmelerini takip eden süreçte, veriler araştırmacı tarafından çözümlenerek çevrim yazıya dönüştürülmüştür.

3.4.1. Verilerin Çözümleme Güvenilirliği

Bu araştırmada, vakaların sözel dil değerlendirme görüşmelerinde kaydedilen konuşmaları hem araştırmacı hem de tez danışmanı tarafından dinlenerek güvenilirlik sağlama amacı güdülmüştür. Tez danışmanı afazi ve konuşma bozuklukları konusunda uzmandır.

Kasetler çözümlendikten sonra araştırmacı ve uzman konuşma terapisti birbirlerinden bağımsız, puanlama ölçütüne uygun yanıtları doğru sayarak 1 puan, uygunsuz yanıtları da yanlış sayarak 0 puan vermişlerdir. Eğer vaka yanıt vermediyse ya da verdiği yanıt anlaşılamadıysa tepki yanlış olarak puanlanmıştır. Puanlayıcılar arasında doğru yanıtlara ilişkin uzlaşma olup olmadığını görmek amacıyla Kappa ölçütü kullanılmış ve bu her iki etkinlik için hesaplanmıştır. Buna göre her iki puanlayıcının Kappa ölçümleri tekrarlama için .850 ($p < 0,001$), resme bakarak adlandırma için .862 ($p < 0,001$) bulunmuştur. Bu değerler, etkinlik maddelerinin puanlanmasında iki taraf arasında yüksek bir uzlaşma olduğunu göstermektedir.

3.6. Kapsam Geçerliği

Bu tür geçerlilik, değerlendirme aracının maddelerinin test edilen yetileri temsil etme kapsamını gösterir. Değerlendirmede yer alan tekrarlama ve adlandırma etkinlikleri akıcı afazili vakaların ifade edici sözel becerilerini incelemek üzere tasarlanmıştır. Etkinliklerin ölçüm için geçerli alanları temsil ettiği ve belirli

becerilerindeki hasarı tanımladığı kabul edilir. Değerlendirme aracının çalışmaya ilişkin etkinlikleri, çalışma öncesinde Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde çalışan 7 konuşma terapistine uygulanmış ve maddelerin açıklığı/anlaşılabilirliği açısından kontrol edilmiştir. Tüm terapistler bölümlerin sağlıklı kişilere uygulanabilir olduğu konusunda uzlaşmıştır (İç geçerlik: %87). Her etkinliğin madde seçimlerinin gerekçesi 3.3.1. ve 3.3.2' de açıklanmıştır. Bu açıklamalar, etkinliklerin amaç ve gerekçelerini belirterek içerik geçerliğini sağlamak amacıyla verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Anadili Türkçe olan akıcı tip afazik olguların tekrarlama ve adlandırma etkinliklerinde parafazi kullanımlarının değerlendirilmesinin hedeflendiği bu çalışmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

4.1. Akıcı afazili bireylerin çalışma etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?

4.1.1. Akıcı afazili bireylerin ‘resme bakarak adlandırma’ etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?

Bu bölümde araştırmaya katılan 8 vakanın adlandırma etkinliğinde verdiği yanıtlar incelenmiştir. Bu süreçte yer alan sözel üretimleri teyp kayıtlarından çeviri yazıya dönüştürülmüş ve çözümlenmiştir. Her madde için verilen yanıtlar vakalara göre tabloya dökülmüştür.

Bu bölümde vakalar tarafından verilen ilk yanıtlar örneklenmiştir. Sesletimsel açıdan tam olarak uygun, anlaşılır (intelligible) ve yardım almadan (without cue)

alınan ilk yanıtlar doğru olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede, akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde ürettikleri yanıtlar tablo 4.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1 Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğinde Ürettikleri Yanıtlar

	ADLANDIRMA							
	A.B	F.O	K.K	B.Ç	O.A	A.S	İ.İ	S.Ç
Hedef								
gözlük	saat	okuyorda	gözlük	açmışız kapıyı	gözlük	kontür kart	gözlük	pilecene
kalem	ekel	okyaf	halem	tabat	kalem	kale	kalem	isek
telefon	saat	hayvan	telefon	dibet	telefon	telefon	telefon	açtk
sandalye	entalit	tara	otururuz üstüne	üç	kanda	masa	sandalye	sanadede
çatal	zeytine	çanrat	kaçak	beş	çatav	çatır	çatal	tavlı
bardak	banka	talay	süt buna dökültyo	kapıt	par	bana	su içtiğimiz	kısan
makas	kağıt	beş	masak	dört	masa	masa	makas	tüler
eldiven	elenpit	yoğurt	ellerim üşür	(-)	el	eldiven	eldiven	(-)
şemsiye	selektrik	nohaç	üstüne bakarız	dört	(-)	şemsiye	şemsiye	süme
anahtar	alettirik	etta	anahtar	kapıt	arartır	anahtar	anahtar	(-)
TOPLAM								
DOĞRU	0	0	3	0	2	4	9	0

Tablo 4. 1.' de görüldüğü gibi adlandırma bölümünde araştırmaya katılan vakalardan en fazla doğru yanıtı ulaşan kişi 9 doğruyla İ.İ' olmuştur. İ.İ' nin sadece 'bardak' maddesinde bardağın özelliklerini 'su içtiğimiz' şeklinde betimleyerek "lafı dolaştırma hatası" (circumlocution) yaptığı gözlenmiş, ama bu örnek parafazi üretimi kapsamına alınmamıştır. Dolayısıyla, İ.İ'nin bu çalışmanın

amaçları doğrultusunda adlandırma etkinliğinde parafazi üretimi yapmadığı gözlenmektedir.

A.S 4 resmi doğru olarak adlandırmıştır. A.S ‘gözlük’ için ‘kontür kart’, ‘kalem’ için ‘kale’, ‘sandalye’ ve ‘makas’ için ‘masa’, ‘çatal’ için ‘çatır’, ‘banka’ için ‘bana’ ifadelerini kullanmıştır. Diğer 4 üretimde “doğru” yanıtı ulaşmıştır.

K.K 3 resmi doğru olarak adlandırmıştır. K.K ‘kalem’ için ‘halem’, ‘çatal’ için ‘kaçak’ ve ‘makas’ için ‘masak’ ifadelerini kullanmıştır. K.K’nin ‘sandalye’ için ‘otururuz üstüne’, ‘bardak’ için ‘süt buna dökülüyo’, ‘eldiven’ için ‘ellerim üşür’, ‘şemsiye’ için ‘üstüne bakarız’ ifadelerini kullanarak lafı dolaştırma hatası yapmıştır. Ancak, bu üretimler parafazi üretimi kapsamına alınmamıştır.

O.A 2 maddede resimleri doğru olarak adlandırmıştır. O.A ‘gözlük’ için ‘gözül’, ‘sandalye’ için ‘kanda’, ‘çatal’ için ‘çatav’, ‘bardak’ için ‘par’, ‘makas’ için ‘masa’, ‘eldiven’ için ‘el’, ‘anahtar’ için ‘arartır’ ifadesini kullanmıştır. O.A’ dan ‘şemsiye’ için yönergeyi takip eden 10 saniye içinde herhangi bir yanıt alınamamıştır.

A.B yönergeyi takip eden 10 saniye içinde adlandırma bölümüne ait maddelerin hiçbirinde doğru yanıtı ulaşamamıştır. A.B ‘gözlük’ için ‘saat’, ‘kalem’ için ‘ekel’, ‘telefon’ için ‘saat’, ‘sandalye’ için ‘entalit’, ‘çatal’ için ‘zeytine’, ‘bardak’ için ‘banka’, ‘makas’ için ‘kağıt’, ‘eldiven’ için ‘elenpit’, ‘şemsiye’ için ‘selektrik’, ‘anahtar’ için ‘alettirik’ ifadesini kullanmıştır.

F.O yönergeyi takip eden 10 saniye içinde adlandırma bölümüne ait maddelerin hiçbirinde doğru yanıtı ulaşamamıştır. F.O ‘gözlük’ için ‘okuyor da’, ‘kalem’ için ‘okuyaf’, ‘telefon’ için ‘hayvan’, ‘sandalye’ için ‘tara’, ‘çatal’ için ‘çanrat’, ‘bardak’ için ‘talay’, ‘makas’ için ‘beş’, ‘eldiven’ için ‘yoğurt’, ‘şemsiye’ için ‘nohaç’, ‘anahtar’ için ‘etta’ ifadesini kullanmıştır.

B.Ç yönergeyi takip eden 10 saniye içinde adlandırma bölümüne ait maddelerin hiçbirinde doğru yanıtı ulaşamamıştır. B.Ç ‘gözlük’ için ‘açmışız kapıyı’, ‘kalem’ için ‘tabat’, ‘telefon’ için ‘dibet’, ‘sandalye’ için ‘üç’, ‘çatal’ için ‘beş’, ‘bardak’ için ‘kapıt’, ‘makas’ için ‘dört’, ‘şemsiye’ için ‘dört’, ‘anahtar’ için ‘kapıt’ ifadesini kullanmıştır. B.Ç’den ‘eldiven’ için yönergeyi takip eden 10 saniye içinde herhangi bir yanıt alınamamıştır.

S.Ç yönergeyi takip eden 10 saniye içinde adlandırma bölümüne ait maddelerin hiçbirinde doğru yanıtı ulaşamamıştır. S.Ç ‘gözlük’ için ‘pilecene’, ‘kalem’ için ‘isek’, ‘telefon’ için ‘açtık’, ‘sandalye’ için ‘sanadede’, ‘çatal’ için ‘tavlı’, ‘bardak’ için ‘kısan’, ‘makas’ için ‘tüler’, ‘şemsiye’ için ‘süme’, ‘eldiven’ ve ‘anahtar’ için herhangi bir yanıt alınamamıştır.

Doğru olan adlandırmaların dışında kalan yanıtlar hatalı üretim olarak ele alınmış ve daha sonraki amaçların altında incelenmiştir.

Tablo 4.2 akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde her bir hedef resim maddesine verdikleri doğru yanıt sayılarını göstermektedir.

Tablo 4.2 Adlandırma Maddelerin Doğruluk Puanlarına Göre Sıralanması

ADLANDIRMA			
n: 8			
HEDEF	DOĞRU	YANLIŞ	YANIT YOK
telefon	4	4	-
anahtar	3	4	1
şemsiye	2	5	1
eldiven	2	4	2
gözlük	2	6	-
kalem	2	6	-
makas	2	6	-
sandalye	1	7	-
çatal	1	7	-
bardak	0	8	-

Tablo 4.2.' de görüldüğü gibi adlandırma bölümünde sunulan resimlerde telefon 4 kişi, anahtar 3 kişi, şemsiye, eldiven, gözlük, makas ve kalem 2 kişi, sandalye ve çatal 1 kişi tarafından “tam doğru” olarak adlandırılmıştır. Bardak resminde doğru yanıt elde edilememiştir. Eldiven resminde 2 kişiden, anahtar ve şemsiye resminde 1 kişiden herhangi bir yanıt alınamamıştır. Bu bölümde en fazla doğru adlandırılan resim telefon olurken, bardak resmi hiçbir vaka tarafından “tam doğru” olarak adlandırılmamıştır.

4.1.2. Akıcı afazili bireylerin ‘tekrarlama’ etkinliğindeki doğruluk performansları nasıldır ?

Bu bölümde araştırmaya katılan 8 vakanın tekrarlama etkinliğinde verdiği yanıtlar incelenmiştir. Bu süreçte yer alan sözel üretimleri teyp kayıtlarından çeviri yazıya dönüştürülmüş ve çözümlenmiştir. Her madde için alınan yanıtlar vakalara göre tabloya dökülmüştür.

Bu bölümde vakalar tarafından verilen ilk yanıtlar örneklenmiştir. Sesletimsel açıdan tam olarak uygun, anlaşılır (intelligible) ve yardım almadan (without cue) verilen ilk yanıtlar doğru olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede, akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinde ürettikleri yanıtlar tablo 4.3.’ te sunulmuştur.

Tablo 4.3 Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğinde Ürettikleri Yanıtlar

TEKRARLAMA								
	A.B	F.O	K.K	B.Ç	O.A	A.S	İ.İ	S.Ç
Hedef								
göz	göz	göl	güz	yoğurt	göz	göz	göz	göz
sar	(-)	sarı	sarç	sart	göz	say	sa	erken
dört	göz	top	cört	sort	dort	dört	dört	kinez
mendil	membî	metan	bendil	mendi	mendil	metsüt	mendil	merkez
köpük	köpük	çuhyâ	köpek	göpüdü	bardak	köpük	köpük	şinez
politika	poli	beyazım	poletika	metni	politika	golitika	politika	işime
üniversite	inersite	turak	üniverse	estah	gü	üniversite	üniversite	işte
boya badana	boya balada	doyma	badana	badana	boyu	botu	boya badana	iştene
tas tas hoşaf	hoşaf	tahtanan	tas tas ho	iki kat	tahta tusaş	şok taze	tas tas hoşaf	işkene
ellerim çok üşüdü	üşüdü	üşüttü kışlar	çok soz	üşüdü	ellerim çok özür oldu	ellerim çok üşüdü	ellerim çok üşüdü	işlerim
TOPLAM DOĞRU	2	0	1	0	3	5	9	1

Tablo 4.3.' te görüldüğü gibi tekrarlama etkinliğinde, araştırmaya katılan vakalardan İ.İ 10 tekrarlama maddesinden 9'unu doğru olarak üreterek en fazla doğru tekrarı gerçekleştirmiştir. İ.İ sadece 'sar' sözcüğünü 'sa' olarak tekrar etmiş ve ses eksilmesi yapmıştır. Çıkarılan üretimin parafazi tipi diğer amaçlar altında ele alınacaktır.

A.S yönergeyi takip eden 10 saniye içinde 'göz', 'dört', 'köpük' ve 'üniversite' olmak üzere 5 maddede "doğru tekrar" gerçekleştirmiştir. A.S geriye kalan 5

maddede 'sar' için 'say', 'mendil' için 'metsüt', 'politika' için 'golitika', 'boya badana' için 'botu' ve 'tas tas hoşaf' için 'şok taze' ifadelerini kullanmıştır.

O.A yönergeyi takip eden 10 saniye içinde 'göz', 'mendil' ve 'politika' olmak üzere 3 maddede doğru tekrar gerçekleştirmiştir. O.A geriye kalan 7 maddede 'sar' için 'göz', 'dört' için 'dort', 'köpük' için 'pardak', 'üniversite' için 'gü', 'boya badana' için 'boyu', 'tas tas hoşaf' için 'tahta tusaş' ve 'ellerim çok üşüdü' için 'ellerim çok özür oldu' ifadelerini kullanmıştır.

A.B yönergeyi takip eden 10 saniye içinde 'göz' ve 'köpük' olmak üzere 2 maddede doğru tekrar gerçekleştirmiştir. A.B geriye kalan 8 maddede 'dört' için 'göz', 'mendil' için 'membi', 'politika' için 'poli', 'üniversite' için 'inersite', 'boya badana' için 'boya balada', 'tas tas hoşaf' için 'hoşaf' ve 'ellerim çok üşüdü' için 'üşüdü' ifadelerini kullanırken, 'sar' için herhangi bir yanıt alınamamıştır.

K.K yönergeyi takip eden 10 saniye içinde 'göz' maddesinde olmak üzere 1 maddede doğru tekrara ulaşabilmiştir. K.K geriye kalan 9 maddede 'sar' için 'sarç', 'dört' için 'cört', 'mendil' için 'bendil', 'köpük' için 'köpek', 'politika' için 'poletika', 'üniversite' için 'üniverse', 'boya badana' için 'badana', 'tas tas hoşaf' için 'tas tas ho' ve 'ellerim çok üşüdü' için 'çok soz' ifadelerini kullanmıştır.

S.Ç yönergeyi takip eden 10 saniye içinde 1 maddede doğru tekrara ulaşabilmiştir. S.Ç geriye kalan 9 maddede 'sar' için 'erken', 'dört' için 'kinez', 'mendil' için

‘merkez’, ‘köpük’ için ‘şinez’, ‘politika’ için ‘işime’, ‘üniversite’ için ‘işte’, ‘boya badana’ için ‘ışkene’, ‘tas tas hoşaf’ için ‘ışkene’ ve ‘ellerim çok üşüdü’ için ‘işlerim’ ifadelerini kullanmıştır.

F.O yönergeyi takip eden 10 saniye içinde ise adlandırma etkinliğinde olduğu gibi tekrarlama etkinliğinde de tüm maddelerde başarısız olmuştur. F.O ‘göz’ için ‘göl’, ‘sar’ için ‘sarı’, ‘dört’ için ‘top’, ‘mendil’ için ‘metan’, ‘köpük’ için ‘çuhy’a’, ‘politika’ için ‘beyazım’, ‘üniversite’ için ‘turak’, ‘boya badana’ için ‘doyma’, ‘tas tas hoşaf’ için ‘tahtanan’ ve ‘ellerim çok üşüdü’ için ‘üşüttü kıhlar’ ifadelerini kullanmıştır.

B.Ç yönergeyi takip eden 10 saniye içinde ise adlandırma etkinliğinde olduğu gibi tekrarlama etkinliğinde de tüm maddelerde başarısız olmuştur. B.Ç ‘göz’ için ‘yoğurt’, ‘sar’ için ‘sart’, ‘dört’ için ‘sort’, ‘mendil’ için ‘mendi’, ‘köpük’ için ‘göpüdü’, ‘politika’ için ‘metni’, ‘üniversite’ için ‘estah’, ‘boya badana’ için ‘badana’, ‘tas tas hoşaf’ için ‘iki kat’ ve ‘ellerim çok üşüdü’ için ‘üşüdü’ ifadelerini kullanmıştır.

Doğru olan tekrarların dışında kalan yanıtlar hatalı üretim olarak ele alınmış ve daha sonraki amaçların altında incelenmiştir.

Aşağıda verilen tablo 4.4.’de akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinin her bir maddesinde ulaştıkları doğru tekrarlamaların sayıları gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Tekrarlama Maddelerinin Doğruluk Puanlarına Göre Sıralanması

TEKRARLAMA			
n: 8			
HEDEF	DOĞRU	YANLIŞ	YANIT YOK
göz	6	2	-
köpük	3	5	-
dört	2	6	-
mendil	2	6	-
politika	2	6	-
üniversite	2	6	-
ellerim çok üşüdü	2	6	-
boya badana	1	7	-
tas tas hoşaf	1	7	-
sar	0	7	1

Tablo 4.4’ te görüldüğü gibi tekrarlama etkinliğinde verilen sözcük, sözcük öbeği ve cümlelerden oluşan maddelerde ‘göz’ 6 kişi, ‘köpük’ 3 kişi, ‘dört’, ‘mendil’, ‘politika’, ‘üniversite’, ‘ellerim çok üşüdü’ 2 kişi, ‘boya badana’ ve ‘tas tas hoşaf’ maddeleri 1 kişi tarafından sesletimsel olarak uygun, anlaşılır ve yardım almadan doğru olarak tekrarlanabilmiştir. En fazla doğru tekrar ‘göz’ maddesinde elde edilirken, ‘sar’ maddesinde hiçbir vaka tarafından doğru tekrarlama gerçekleştirilememiştir. O.A tarafından tekrarlama bölümünün köpük maddesinde ilişkisiz parafazi hatası şeklinde üretilen bardak sözcüğü adlandırma bölümünde üretilenmemiştir.

4.2. Akıcı afazili bireylerin parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?

4.2.1. Akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?

Bu bölümde adlandırma etkinliğinde verilen ilk yanıtlarda gözlenen parafaziler, hata tiplerine göre incelenmiştir. Dell ve ark. 'nın (1997) yaptığı sınıflandırmaya göre semantik, formal, mikst, ilişkisiz, fonemik ve neolojistik olmak üzere 6 gruba ayrılan parafazi hataları hedef sözcüklere ilişkin olarak tablo 4.5' te gösterilmiştir.

Tablo 4.5 Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Dağılımı

ADLANDIRMA					
HEDEF	ÜRETİM	PARAFAZİ TÜRÜ	HEDEF	ÜRETİM	PARAFAZİ TÜRÜ
gözlük	saat	İlişkisiz	bardak	talay	Neolojistik
	açmışız kapıyı	İlişkisiz		kapıt	Neolojistik
	kontür kart	İlişkisiz		kısan	Neolojistik
	okuyor da	Semantik		banka	Formal
	gözül	Fonemik		bana	Formal
	pilecene	Neolojistik		par	Fonemik
kalem	ekel	Neolojistik	su içtiğimiz	<i>Lafi Dolaştırma</i>	
	okıyaf	Neolojistik	süt buna dökülüyo	<i>Lafi Dolaştırma</i>	
	tabat	Neolojistik	makas kağıt	Semantik	
	isek	Neolojistik	beş	İlişkisiz	
	halem	Fonemik	dört	İlişkisiz	
telefon	kale	Formal	masak	Fonemik	
	saat	İlişkisiz	masa	Formal	
	hayvan	İlişkisiz	masa	Formal	
	açtıık	Semantik	tüler	Neolojistik	
sandalye	dibet	Neolojistik	eldiven el	Mikst	
	entalit	Neolojistik	elenpit	Fonemik	
	tara	Neolojistik	yoğurt	İlişkisiz	
	kanda	Neolojistik	ellerim üşür	<i>Lafi Dolaştırma</i>	
	üç	İlişkisiz	şemsiye selektrik	Neolojistik	
	masa	Semantik	nohaç	Neolojistik	
çatal	sanadede	Fonemik	süme	Neolojistik	
	otururuz üstüne	<i>Lafi Dolaştırma</i>	dört	İlişkisiz	
	zeytine	Semantik	üstüne bakarız	<i>Lafi Dolaştırma</i>	
	beş	İlişkisiz	anahtar alettirik	Neolojistik	
	çanrat	Fonemik	etta	Neolojistik	
	çatav	Fonemik	kapıt	Neolojistik	
	kaçak	Formal	arartır	Fonemik	
	çatır	Formal			
tavlı	Neolojistik				

Tablo 4.5' te görüldüğü gibi adlandırma etkinliğinde ilk ve yardımsız alınan yanıtlarda 18 doğru yanıt dışında toplam 58 hata bulgusuna rastlanmıştır.

Bunlardan 53 tanesi parafazi sınıflamasına alınırken, 5 tanesi sınıflandırma kapsamına alınmayan lafı dolaştırma örnekleri olarak saptanmıştır.

Adlandırma etkinliğindeki parafazi tiplerinin vakalara göre dağılımı tablo 4.6'da görüldüğü gibidir.

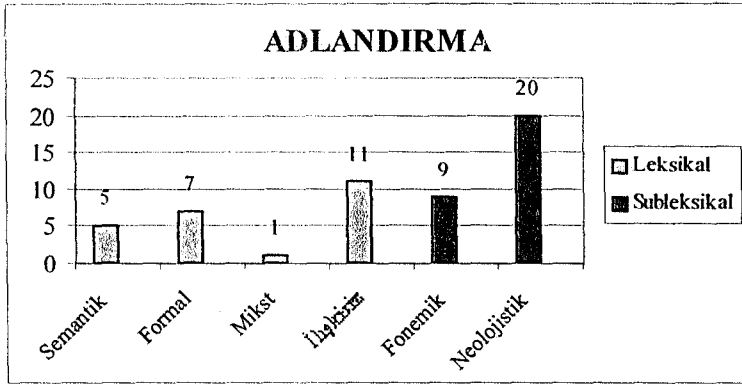
Tablo 4.6 Adlandırma Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Vakalara Dağılımı

ADLANDIRMA										
	PARAFAZİ TİPİ	B.Ç	A.B	F.O	A.S	K.K	O.A	S.Ç	İ.İ	Toplam
	Semantik	-	2	1	1	-	-	1	-	5
Leksikal	Formal	-	1	-	4	1	1	-	-	7
(Anlamlı)	Mikst	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	İlişkisiz	5	2	3	1	-	-	-	-	11
Subleksikal	Fonemik	-	1	1	-	2	4	1	-	9
(Anlamsız)	Neolojistik	4	4	5	-	-	1	6	-	20
	Toplam	9	10	10	6	3	7	8	0	53

Tablo 4.6' da görüldüğü gibi adlandırma etkinliğindeki toplam 53 parafaziden 20 tanesinin neolojistik tip parafazi hatası (subleksikal) olduğu gözlenmiştir. Bu bulguya göre, adlandırma etkinliğindeki hatalar içinde en yoğun görülen tipin neolojistik parafazi olduğu söylenebilir. Yoğunlukla gözlenen ikinci parafazi tipi ilişkisiz (leksikal) tiptir. 11 tane ilişkisiz tipte parafazi hatası bulgusu saptanmıştır. Bulgularının diğer 9 tanesinin fonemik (subleksikal), 7 tanesinin formal (leksikal), ve 5 tanesinin semantik (leksikal), tipte olduğu görülmektedir. Yalnızca 1 tane mikst tipte (leksikal) parafazi hatası bulgusu gözlenmiştir.

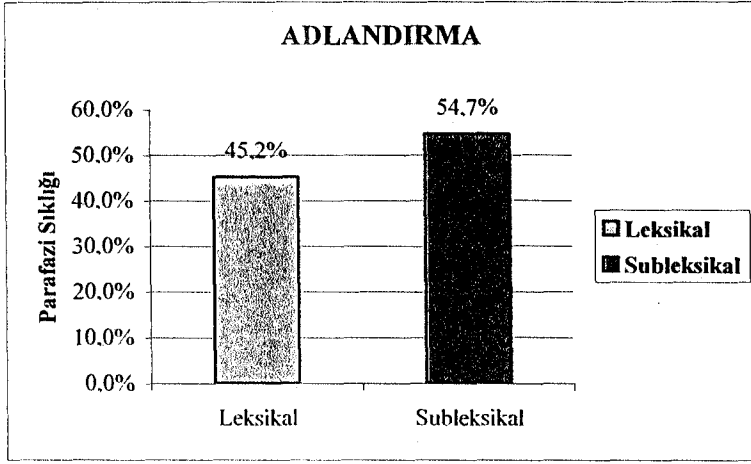
Adlandırma etkinliğinde gözlenen parafazi hatalarının tiplerine göre yoğunluğu grafik 4.1 göstermektedir.

Grafik 4.1. Akıcı Afazili Bireylerin Adlandırma Etkinliğinde Tiplerine Göre Parafazi Kullanım Sıklığı

Tablo 4.6’da gözlenen parafazi dağılımlarının grafik 4.1 üzerinde gruplanmasından da görüldüğü gibi, akıcı afazili bireylerin adlandırma etkinliğinde sıklıkla subleksikal (anlamsız) parafaziler kullandıkları (29 adet), yanı sıra leksikal (anlamlı) parafazi kullanımlarının da (24 adet) gerçekleştiği saptanmıştır.

Grafik 4.2. Adlandırma Etkinliğinde Görülen Parafazi Türlerinin Dağılımı

Grafik 4.2’de görüldüğü gibi adlandırma etkinliğinde üretilen parafazi tiplerinin % 45.2’si leksikal ve % 54.7’ si ise subleksikal parafazi türüne aittir.

4.2.2. Akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinde ürettikleri parafazi hatalarının tiplerine göre dağılımları nasıldır ?

Tablo 4.7. Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Dağılımı

TEKRARLAMA					
HEDEF	ÜRETİM	PARAFAZİ TİPİ	HEDEF	ÜRETİM	PARAFAZİ TİPİ
göz	göl	Formal	üniversite	turak	Neolojistik
	yoğurt	İlişkısiz		estah	Neolojistik
sar	sarç	Fonemik	boya badana	gü	Neolojistik
	sart	Fonemik		inersite	Fonemik
	sa	Fonemik		üniverse	Fonemik
	göz	İlişkısiz		işte	İlişkısiz
	erken	İlişkısiz		boya balada	Fonemik
	sarı	Formal		botu	Fonemik
	say	Formal		doyma	İlişkısiz
dört	cört	Fonemik	tas tas hoşaf	iştene	Neolojistik
	sort	Fonemik		boyu	Formal
	dort	Fonemik		badana	<i>Eksiltme</i>
	göz	İlişkısiz		badana	<i>Eksiltme</i>
	top	İlişkısiz		iki kat	İlişkısiz
mendil	kinez	Neolojistik	ellerim çok üşüdü	şok taze	İlişkısiz
	membı	Fonemik		tahtanan	Fonemik
	metan	Fonemik		tahta tusaş	Fonemik
	bendil	Fonemik		işkene	Neolojistik
	metsüt	Fonemik		tas tas ho	<i>Eksiltme</i>
	merkez	Formal		hoşaf	<i>Eksiltme</i>
köpük	mendi	Fonemik	ellerim çok üşüdü	ellerim çok	
	çuhya	Neolojistik		özür oldu	İlişkısiz
	şinez	Neolojistik		işlerim	İlişkısiz
	göptüdü	Fonemik		üşüdü	<i>Eksiltme</i>
	bardak	İlişkısiz		üşüdü	<i>Eksiltme</i>
politika	köpek	Formal	ellerim çok üşüdü	üşüttü kıhlar	Neolojistik
	poli	Fonemik		çok soz	Neolojistik
	poletika	Fonemik			
	golitika	Fonemik			
	beyazım	İlişkısiz			
	işime	İlişkısiz			
	metni	Neolojistik			

Tablo 4.7’ de görüldüğü gibi tekrarlama etkinliğinde alınan yanıtlarda 20 doğru yanıt dışında toplam 58 hata bulgusuna rastlanmıştır. Bunlardan 52 tanesinde parafazi hatası saptanmıştır. 6 tanesi gerek hece (hoşaf yerine ho) gerekse sözcük düşmeleri (boya badana yerine badana) ile eksik tekrarlandığı için doğru yanıt olarak kabul edilmemiş ve ‘eksiltme’ olarak tabloda belirtilmiştir.

Tekrarlama etkinliğindeki parafazi tiplerinin vakalara göre dağılımı tablo 4.8’de görüldüğü gibidir.

Tablo 4.8. Tekrarlama Etkinliğindeki Parafazi Hatalarının Tiplerine Göre Vakalara Dağılımı

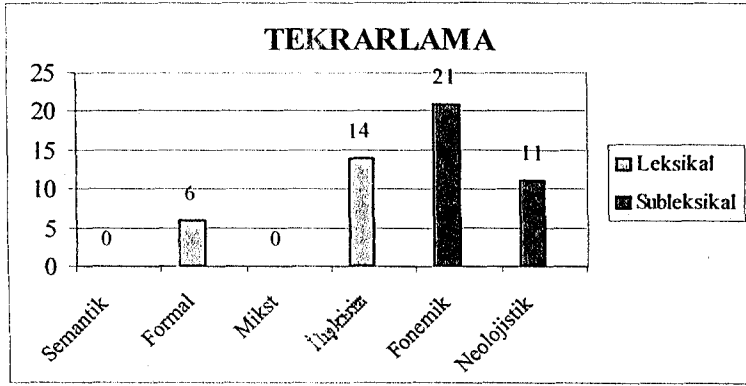
TEKRARLAMA										
	PARAFAZI TİPİ	B.Ç	A.B	F.O	A.S	K.K	O.A	S.Ç	İ.İ	Toplam
	Semantik	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Leksikal	Formal	-	-	2	1	1	1	1	-	6
	Mikst	-	-	-	-	-	-	-	-	0
	İlişkisiz	2	1	3	1	-	3	4	-	14
Subleksikal	Fonemik	4	4	2	3	5	2	-	1	21
	Neolojistik	2	-	3	-	1	1	4	-	11
	Toplam	8	5	10	5	7	7	9	1	52

Tablo 4.8’ de görüldüğü gibi, tekrarlama etkinliğindeki toplam 52 parafaziden 21 tanesinin fonemik (subleksikal) tip parafazi hatası olduğu gözlenmiştir. Bu bulguya göre, tekrarlama etkinliğindeki hatalar içinde en yoğun görülen tipin fonemik parafazi (subleksikal) olduğu söylenebilir. Yoğunlukla gözlenen ikinci

parafazi tipi ilişkisiz tiptir. 14 ilişkisiz parafazi hatası bulunmuştur. Parafazi hataları bulgusunun 11 tanesinin neolojistik (subleksikal) ve 6 tanesinin formal (leksikal) tipte olduğu görülmektedir. Tekrarlama modalitesinde semantik (leksikal) ve mikst (leksikal) tipte parafazi hatası bulgusuna rastlanmamıştır.

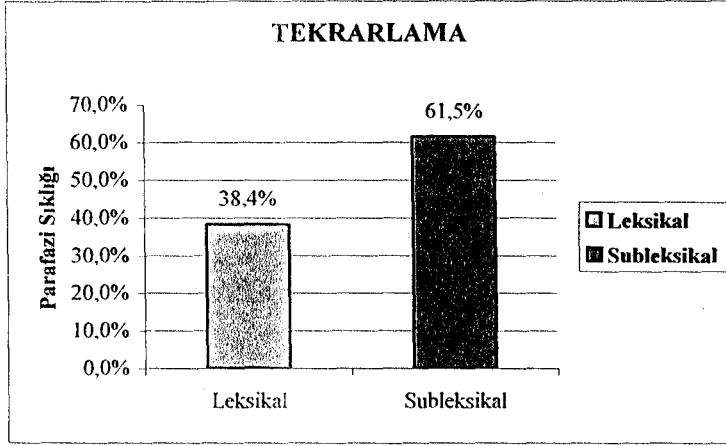
Grafik 4.2 ilk ve yardımsız tekrarlama etkinliğinde gözlenen parafazi hatalarının tiplerine göre yoğunluğunu göstermektedir.

Grafik 4.3 Akıcı Afazili Bireylerin Tekrarlama Etkinliğinde Tiplerine Göre Parafazi Kullanım Sıklığı

Tablo 4.8’de gözlenen parafazi dağılımlarının grafik 4.3 üzerinde gruplanmasından da gözlendiği gibi, akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğinde sıklıkla subleksikal (anlamsız) parafaziler kullandıkları (32 adet), saptanmıştır.

Grafik 4.4 Tekrarlama Etkinliğinde Görülen Parafazi Türlerinin Dağılımı

Grafik 4.4' de görüldüğü gibi tekrarlama etkinliğinde üretilen parafazi tiplerinin % 38,4' ü leksikal ve % 61,5' i ise subleksikal parafazi türüne aittir.

4.3. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde vakalara göre parafazi kullanımları nasıl yoğunlaşmaktadır ?

Bu bölümde araştırmaya katılan her vakanın adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde ürettiği parafazi örneklerinin tip ve türlerine göre dağılımları incelenmiştir.

Tablo 4.9. A.S'nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

A.S				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
sandalye	masa	Semantik	Leksikal	Adlandırma
sar	say	Formal	Leksikal	Tekrarlama
kalem	kale	Formal	Leksikal	Adlandırma
çatal	çatır	Formal	Leksikal	Adlandırma
makas	masa	Formal	Leksikal	Adlandırma
bardak	bana	Formal	Leksikal	Adlandırma
gözlük	kontür kart	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
tas tas hoşaf	şok taze	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
boya	botu	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
mendil	metsüt	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
politika	golitika	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama

Tablo 4.9.' da görüldüğü gibi araştırmaya katılan vakalardan A.S tarafından adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde toplam 11 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Bu hataların 6 tanesi adlandırma, 5 tanesi ise tekrarlama etkinliğinde ortaya çıkmıştır. 11 parafazi bulgusunun 5'si formal, 3'ü fonemik, 2'si ilişkisiz ve 1'i semantik tiptedir. Mikst ve neolojistik tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Etkinliklere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma

etkinliğinde 4 formal, 1 ilişkisiz ve 1 semantik tipte; tekrarlama etkinliğinde ise 3 fonemik, 1 formal ve 1 ilişkisiz tipte parafaziye rastlanmıştır.

Tablo 4.10. K.K' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip Ve Türlerine Göre Dağılımı

K.K				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
çatal	kaçak	Formal	Leksikal	Adlandırma
köpük	köpek	Formal	Leksikal	Tekrarlama
sar	sarç	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
dört	cört	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
mendil	bendil	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
makas	masak	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
kalem	halem	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
politika	poletika	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
üniversite	üniverse	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
ellerim çok üşüdü	çok soz	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama

Tablo 4.10' da görüldüğü gibi araştırmaya katılan vakalardan K.K tarafından adlandırma ve tekrarlama modalitelerinde toplam 10 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Bu hataların 3 tanesi adlandırma, 7 tanesi ise tekrarlama modalitesinde ortaya çıkmıştır. 10 parafazi bulgusunun 7'si fonemik, 2'si formal, ve 1'i neolojistik tiptedir. Semantik, mikst ve ilişkisiz tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Modalitelere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma etkinliğinde 1 formal ve 2 fonemik tipte; tekrarlama etkinliğinde ise 5 fonemik, 1 formal ve 1 neolojistik tipte parafaziye rastlanmıştır.

Tablo 4.11. B.Ç' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

B.Ç				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
göz	yoğurt	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
çatal	beş	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
gözlük	açmısz kapıyı	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
şemsiye	dört	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
sandalye	üç	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
tas tas hoşaf	iki kat	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
sar	sart	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
dört	sort	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
mendil	mendi	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
köpük	göpüdü	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
kalem	tabat	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
telefon	dibet	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
politika	metni	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama
üniversite	estah	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama
bardak	kapıt	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
anahtar	kapıt	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma

Tablo 4.11.' de görüldüğü gibi araştırmaya katılan vakalardan B.Ç tarafından adlandırma ve tekrarlama modalitelerinde toplam 16 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Bu hataların 8 tanesi adlandırma, 8 tanesi ise tekrarlama modalitesinde ortaya çıkmıştır. 16 parafazi bulgusunun 6'sı ilişkisiz, 6'sı neolojistik ve 4'ü fonemik tiptedir. Semantik, formal ve mikst tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Modalitelere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma etkinliğinde 4 ilişkisiz ve 4 fonemik tipte; tekrarlama etkinliğinde ise 2 ilişkisiz, 4 fonemik ve 2 neolojistik tipte parafaziye rastlanmıştır.

Tablo 4.12. F.O' nun Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

F.O				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
gözlük	okuyor da	Semantik	Leksikal	Adlandırma
göz	göl	Formal	Leksikal	Tekrarlama
sar	sarı	Formal	Leksikal	Tekrarlama
dört	top	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
politika	beyazım	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
boya badana	doyma	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
telefon	hayvan	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
eldiven	yoğurt	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
makas	beş	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
mendil	metan	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
çatal	çanrat	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
tas tas hoşaf	tahtanan	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
köpük	çuhya	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama
üniversite	turak	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama
anahtar	etta	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
bardak	talay	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
sandalye	tara	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
kalem	okuyaf	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
şemsiye	nohaç	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
ellerim çok üşüdü	üşüttü kıhlar	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama

Tablo 4.12.' de görüldüğü gibi araştırmaya katılan vakalardan F.O tarafından adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde toplam 20 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Bu hataların 10 tanesi adlandırma, 10 tanesi ise tekrarlama etkinliğinde ortaya çıkmıştır. 20 parafazi bulgusunun 8'i neolojistik, 6'sı ilişkisiz, 3'ü fonemik, 2'si formal, 1'i semantik tiptedir. Mikst tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Etkinliklere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma etkinliğinde 5 neolojistik, 3 ilişkisiz, 1 semantik ve 1 fonemik, tekrarlama etkinliğinde ise 3 neolojistik, 3 ilişkisiz, 2 fonemik ve 2 formal tipte parafaziye rastlanmıştır.

Tablo 4.13. A.B' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

A.B				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
makas	kağıt	Semantik	Leksikal	Adlandırma
bardak	banka	Formal	Leksikal	Adlandırma
dört	göz	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
gözlük	saat	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
telefon	saat	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
çatal	zeytine	İlişkisiz	Leksikal	Adlandırma
mendil	membri	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
badana	balada	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
eldiven	elenpit	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
politika	poli	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
üniversite	inersite	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
şemsiye	selektrik	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
sandalye	entalit	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
anahtar	alettirik	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
kalem	ekel	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma

Tablo 4.13.'te araştırmaya katılan vakalardan A.B tarafından adlandırma ve tekrarlar modalitelerinde toplam 15 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Bu hataların 10 tanesi adlandırma, 5 tanesi ise tekrarlar modalitesinde ortaya çıkmıştır. 15 parafazi bulgusunun 5'i fonemik, 4'ü neolojistik, 4'ü ilişkisiz, 1'i formal ve 1'i semantik tiptedir. Mikst tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Modalitelere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma etkinliğinde 4 neolojistik, 3 ilişkisiz, 1 fonemik, 1 formal ve 1 semantik, tekrarlar etkinliğinde ise 4 fonemik ve 1 ilişkisiz tipte parafaziye rastlanmıştır.

Tablo 4.14. İ.İ' nin Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

İ.İ				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
sar	sa	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama

Tablo 4.14.'te araştırmaya katılan vakalardan İ.İ tarafından adlandırma ve tekrarlamada etkinliklerinde toplam 1 parafazi hatası yapıldığı görülmektedir. Gözlemlenen 1 hata tekrarlamada etkinliğinde ortaya çıkmıştır ve fonemik tiptedir. Diğer tiplerde parafazi hatası gözlenmemiştir. İ.İ araştırmaya katılan tüm vakalar içinde en az parafazi hatasına rastlanan kişi olmuştur.

Tablo 4.15. O.A' nın Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

O.A				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
makas	masa	Formal	Leksikal	Adlandırma
boya	boyu	Formal	Leksikal	Tekrarlama
sar	göz	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
köpük	bardak	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
üşüdü	özür oldu	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlama
eldiven	el	Mikst	Leksikal	Adlandırma
dört	dort	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
gözlük	gözül	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
çatal	çatav	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
bardak	par	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
anahtar	arartır	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
tas tas hoşaf	tahta tusaş	Fonemik	Subleksikal	Tekrarlama
sandalye	kanda	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
üniversite	gü	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlama

Tablo 4.15.'te araştırmaya katılan vakalardan O.A tarafından adlandırma ve tekrarlarma etkinliklerinde toplam 14 parafazi hatası yapıldığı görölmektedir. Bu hataların 7 tanesi adlandırma, 7 tanesi ise tekrarlarma etkinliğinde ortaya çıkmıştır. 14 parafazi bulgusunun 6'sı fonemik, 3'ü ilişkisiz, 2'si neolojistik, 2'si formal ve 1'i mikst tiptedir. Semantik tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Etkinliklere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma etkinliğinde 4 fonemik, 1 mikst, 1 neolojistik ve 1 formal, tekrarlarma etkinliğinde ise 3 ilişkisiz, 2 fonemik, 1 formal ve 1 neolojistik tipte parafaziye rastlanmıştır. Mikst tipte parafazi hatasının gözlendiği tek vaka O.A olmuştur.

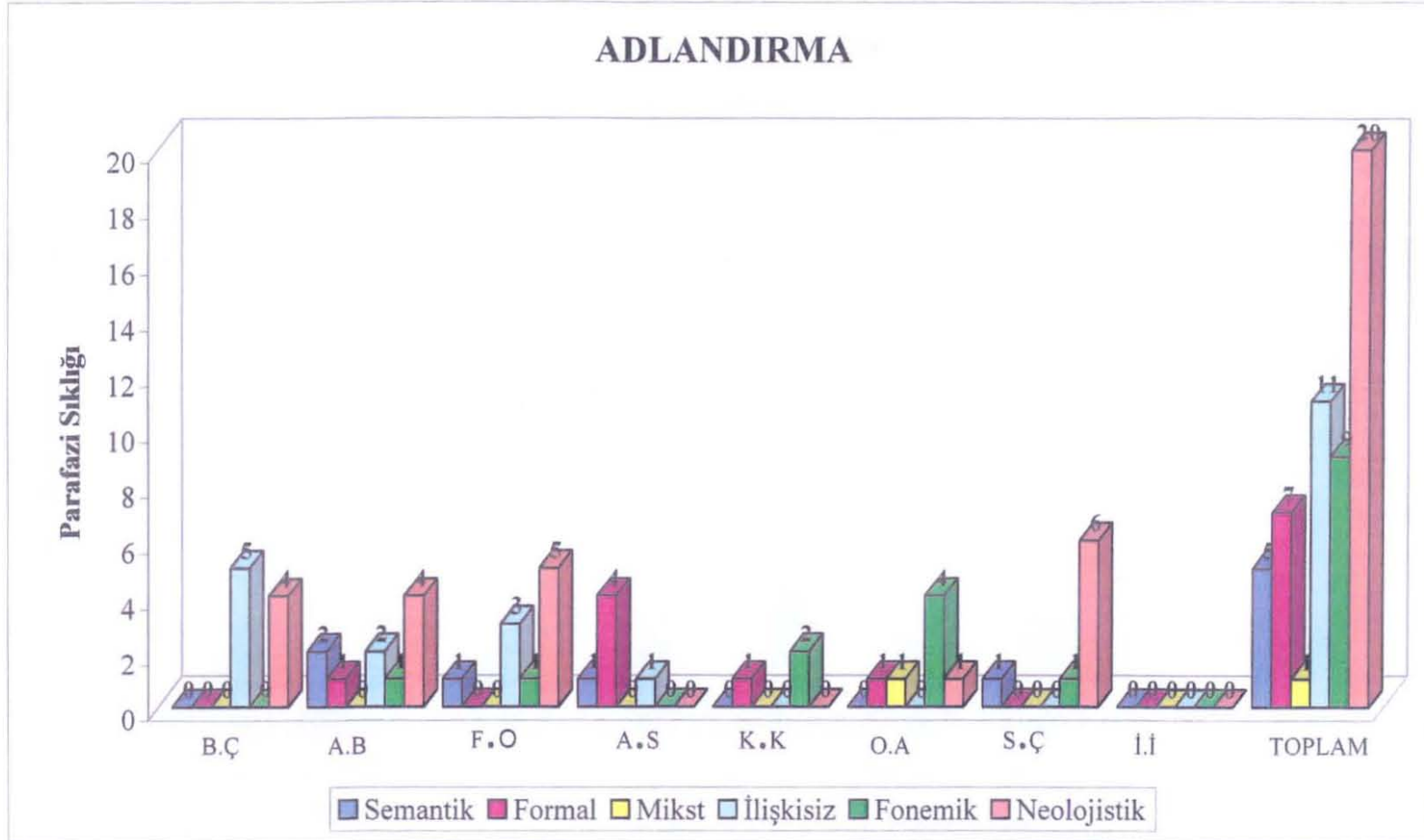
Tablo 4.16. S.Ç'nin Adlandırma ve Tekrarlarma Etkinliklerinde Ürettiği Parafazilerin Tip ve Türlerine Göre Dağılımı

S.Ç				
Hedef	Üretim	Parafazi Tipi	Parafazi Türü	Etkinlik
telefon	açtıık	Semantik	Leksikal	Adlandırma
mendil	merkez	Formal	Leksikal	Tekrarlarma
sar	erken	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlarma
üşüdü	işlerim	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlarma
politika	işime	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlarma
üniversite	işte	İlişkisiz	Leksikal	Tekrarlarma
sandalye	sanadede	Fonemik	Subleksikal	Adlandırma
dört	kinez	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlarma
köptük	şinez	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlarma
tas tas hoşaf	işkene	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlarma
boya badana	iştene	Neolojistik	Subleksikal	Tekrarlarma
makas	tüler	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
şemsiye	süme	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
gözlük	pilecene	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
bardak	kısan	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma
kalem	isek	Neolojistik	Subleksikal	Adlandırma

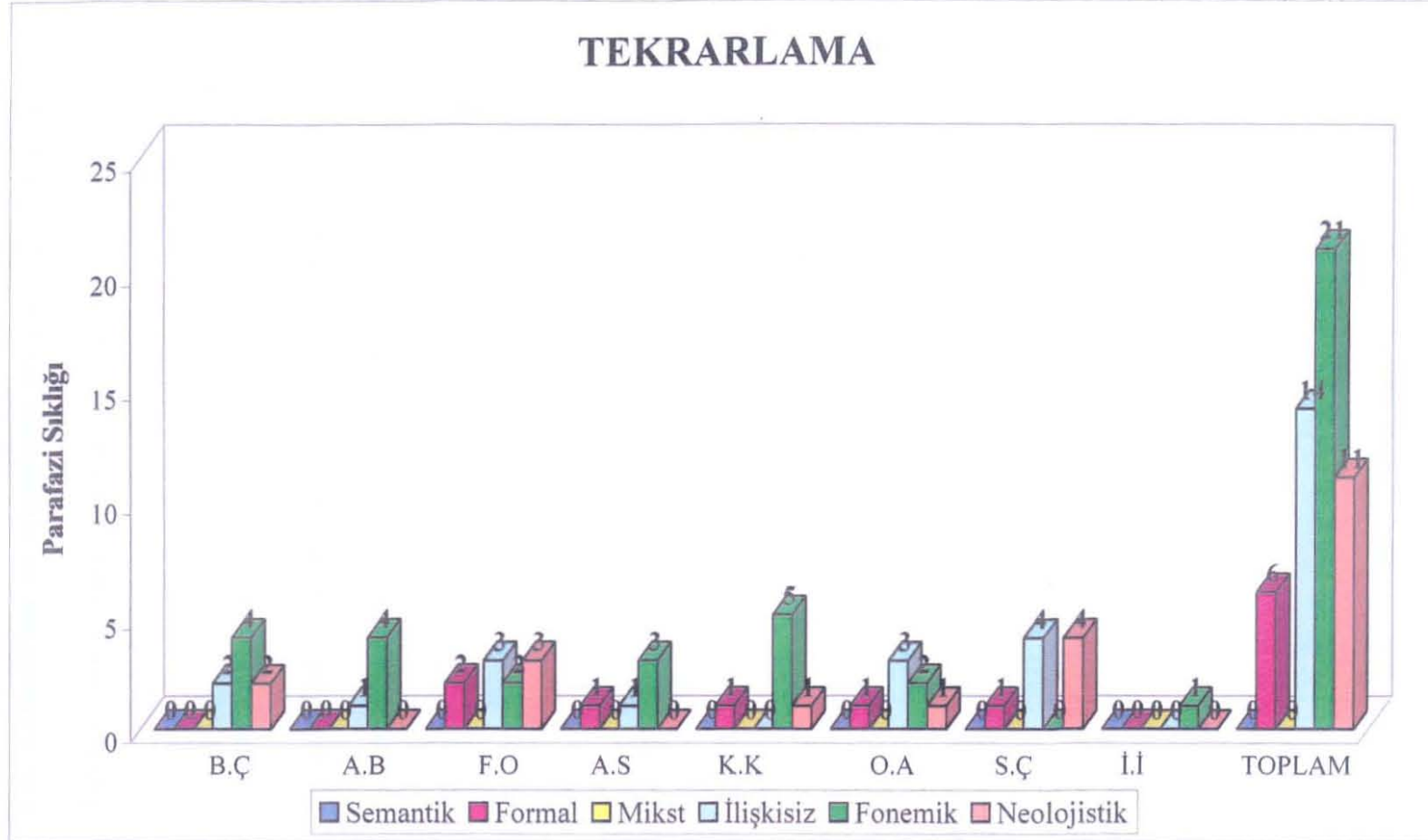
Tablo 4.16.'ya göre araştırmaya katılan vakalardan S.Ç tarafından adlandırma ve tekrarlama modalitelerinde toplam 16 parafazi hatası yapıldığı görölmektedir. Bu hataların 7 tanesi adlandırma, 9 tanesi ise tekrarlama modalitesinde ortaya çıkmıştır. 16 parafazi bulgusunun 9'u neolojistik, 4'ü ilişkisiz, 1'i fonemik, 1'i formal ve 1'i semantik tiptedir. Mikst tipte parafazi hatası gözlenmemiştir. Modalitelere göre parafazi tiplerine bakacak olursak; adlandırma modalitesinde 5 neolojistik, 1 fonemik ve 1 semantik, tekrarlama modalitesinde ise 4 ilişkisiz, 4 neolojistik ve 1 formal tipte parafaziye rastlanmıştır.

Adlandırma ve tekrarlama etkinliğinde üretilen parafazi tiplerinin tüm vakalara göre dağılımı grafik 4.5 ve 4.6' da gösterildiği gibidir.

Grafik 4.5. Adlandırma Etkinliğinde Üretilen Parafazi Tiplerinin Vakalara Göre Dağılımı

Grafik 4.6. Tekrarlama Etkinliğinde Üretilen Parafazi Tiplerinin Vakalara Göre Dağılımı

4.4. Adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde gözlenen formal, mikst ve fonemik tipte parafazi bulgularında hatalar ne şekilde yapılmaktadır ?

Bu bölümde adlandırma ve tekrarlama etkinliği sırasında üretilen, hedef sözcüğe yapısal olarak benzeyen formal, mikst ve fonemik tip parafazilerin hata yerleri incelenmiştir. Tüm parafaziler öncelikle tiplerine göre gruplanmış daha sonra hata yerleri sözcük başı, sözcük içi ve sözcük sonu olarak incelenmiştir.

Tablo 4.17. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Formal Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri

FORMAL PARAFAZİ		
Hedef	Üretim	Hata yeri
makas	masa	Sözcük sonu
kalem	kale	Sözcük sonu
çatal	kaçak	Sözcük içi
çatal	çatır	Sözcük sonu
bardak	banka	Sözcük sonu
bardak	bana	Sözcük sonu
göz	göl	Sözcük sonu
sar	say	Sözcük sonu
sar	sarı	Sözcük sonu
mendil	merkez	Sözcük sonu
köpük	köpek	Sözcük sonu
boya	boyu	Sözcük sonu

Tablo 4.17' de örneklenen 12 formal tip parafazinin 11 tanesinde hatanın sözcük sonunda, 1 tanesinde sözcük içinde yapıldığı görülmektedir. Formal tip parafazi örneklerinde sözcük başına ait hata bulgusuna rastlanmamıştır.

Tablo 4.18. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Fonemik Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri

FONEMİK PARAFAZI		
Hedef	Üretim	Hata yeri
çatal	çanrat	Sözcük sonu
çatal	çatav	Sözcük sonu
gözlük	gözül	Sözcük sonu
bardak	par	Sözcük başı
anahtar	arartır	Sözcük içi
makas	masak	Sözcük sonu
kalem	halem	Sözcük başı
eldiven	elenpit	Sözcük sonu
sandalye	sanadede	Sözcük sonu
sar	sarç	Sözcük sonu
sar	sart	Sözcük sonu
sar	sa	Sözcük sonu
dört	sort	Sözcük içi
dört	cört	Sözcük başı
dört	dort	Sözcük başı
mendil	metsüt	Sözcük sonu
mendil	mendi	Sözcük sonu
mendil	membi	Sözcük sonu
mendil	bendil	Sözcük başı
mendil	metan	Sözcük sonu
köpük	göpüdü	Sözcük sonu
politika	poli	Sözcük sonu
politika	poletika	Sözcük içi
politika	golitika	Sözcük başı
üniversite	inersite	Sözcük içi
üniversite	üniverse	Sözcük sonu
boya	botu	Sözcük sonu
badana	balada	Sözcük içi

Tablo 4.18' de örneklenen 27 fonemik tip parafazinin 16 tanesinde hatanın sözcük sonunda, 6 tanesinde sözcük başında ve 5 tanesinde sözcük içinde yapıldığı görülmektedir.

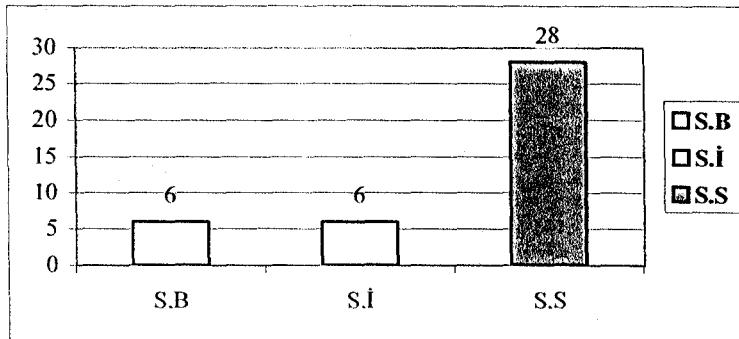
Tablo 4.19. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Mikst Parafazi Üretimlerinin Hata Yerleri

MİKST PARAFAZİ		
Hedef	Üretim	Hata yeri
eldiven	el	Sözcük sonu

Tablo 4.19' da görüldüğü gibi örneklenen 1 mikst tip parafazide hata sözcük sonunda yapılmıştır.

Adlandırma ve tekrarlama etkinliğinde gözlenen formal, mikst ve fonemik tip parafazilerin hata yerlerine göre dağılımları grafik 4.7'de gösterilmiştir.

Grafik 4.7. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Gözlenen Formal, Mikst ve Fonemik Tip Parafazilerin Hata Yerlerine Göre Dağılımları

SB: Sözcük içi **S.İ:** Sözcük içi **S.S:** Sözcük sonu

Grafik 4.7'de yer alan adlandırma ve tekrarlama etkinliğinde gözlenen 40 (formal, mikst ve fonemik tip) parafazi bulgusunda hata yerinin 28 tanesinde sözcük sonunda, 6 tanesinde sözcük içinde ve 6 tanesinde sözcük başında olduğu

görülmektedir. Dağılıma bakıldığında büyük çoğunluğunun sözcük sonuna doğru olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma amaçları doğrultusunda elde edilen bulguların bir özeti, araştırmadan ortaya çıkan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu araştırmada, anadili Türkçe olan akıcı tip afazili 8 olgunun tekrarlama ve adlandırma etkinliklerinde parafazi kullanımları incelenmiştir. Durum saptama çalışması deseniyle planlanan bu araştırmada betimsel analiz teknikleri kullanılarak araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın birinci amacı olan akıcı afazili bireylerin bakarak adlandırma etkinliğindeki performanslarını ortaya koymak üzere tüm vakaların adlandırma etkinliğinde verdiği yanıtlar incelenmiştir.

Adlandırma etkinliğinde yer alan 10 resimde en fazla doğru adlandırma gerçekleştiren vaka İ.İ olmuştur. İ.İ parafazi kapsamına alınmayan yalnızca 1 lafi dolaştırma hatası yaparak 9 doğru yanıtı ulaşmıştır. A.S 4, K.K 3 ve O.A 2 resimde doğru adlandırma yapmışlardır. A.B, F.O, B.Ç ve S.Ç ise doğru adlandırma gerçekleştirememiştir. Bu ortak bulgular dikkate alındığında anadili Türkçe olan akıcı tip afazili 7 vakanın adlandırma etkinliğindeki başarılarının alanyazın bilgilerine paralel olarak oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır (Benson, 1996; Simmons Mackie, 1997; Ibasashi 2002). İ.İ' nin bu etkinlikte diğerlerinden farklı olarak gösterdiği başarılı performansta spontan iyileşme dönemindeki hızlı iyileşme, yaş veya lezyon yeri ve yaygınlığı ile hastalığın şiddeti arasındaki olumlu ilişkinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Adlandırma etkinliğinde sunulan 10 resimli nesne arasından 'telefon', 'tam doğru' adlandırılan seçenek olmuştur. Bu maddede 8 vakadan 4'ü sesletimsel açıdan tam olarak uygun, anlaşılır ve yardım almadan doğru yanıtı ulaşmıştır. Diğer maddelerde anahtar 3 kişi, şemsiye, eldiven, gözlük, makas ve kalem 2 kişi, sandalye ve çatal 1 kişi tarafından 'tam doğru' olarak adlandırılmıştır. 'Bardak' resmi hiçbir vaka tarafından "tam doğru" olarak adlandırılmamıştır. En fazla doğru adlandırmanın gerçekleştiği resim olan 'telefon' kelimesi, bu çalışmanın adlandırma etkinliği için seçilen sözcüklerin 'yazılı dilde kelime sıklığı' sıralamasında da 514 kez ile en üst sırada yer almaktadır (Göz, 2003). Fakat bardak kelimesi ile aynı ilişki kurulamamıştır.

Adlandırma etkinliğinde parafazi hataları dışında gözlenen lafi dolaştırma hatası olmuştur. Vakalar alanyazın bilgilerinde yer aldığı gibi adlandırma yapamadıkları nesnelere özelliklerini betimleyici üretimler gerçekleştirmişlerdir (Benson, 1996); örneğin 'sandalye' yerine 'otururuz üstüne', 'bardak' yerine 'süt buna dökülüyo', 'eldiven' yerine 'ellerim üşür' gibi.

Araştırmanın diğer amacı olarak akıcı afazili bireylerin tekrarlama etkinliğindeki performanslarını ortaya koymak üzere tüm vakaların adı geçen etkinlikte verdiği yanıtlar incelenmiştir.

Tekrarlama etkinliğinde yer alan sözcük, sözcük öbeği ve cümlelerden oluşan 10 maddede en fazla doğru tekrarı gerçekleştiren vaka adlandırma bölümünde olduğu gibi İ.İ olmuştur. İ.İ 9 doğru tekrara ulaşmıştır. A.S 5, O.A 3, A.B 2 ve K.K ise 1 maddede doğru tekrar yapmıştır. F.O, B.Ç ve S.Ç ise doğru tekrarlama gerçekleştirememiştir. Bu ortak bulgular dikkate alındığında anadili Türkçe olan akıcı tip afazili 7 vakanın tekrarlama performanslarındaki başarılarının alanyazın bilgilerine paralel olarak oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır (Benson, 1996; Tanör Öktem, 2004; Simmons Mackie, 1997). İ.İ için burada da adlandırma etkinliğinde etkili olan faktörlerin olumlu etkisinden söz edilebilir. Bu bölümde transkortikal duyuşal afazi tipinde görülen tekrarın korunma özelliğine uygun düşen bir bulguya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, bu çalışma kapsamında akıcı afaziler olarak belirlenen vakaların hiç birinin transkortikal motor afazili bireyler olmadığı, aksine çoğunun kondüksiyon ve Wernike afazili bireyler olabileceği görüşü ağır basmaktadır.

Tekrarlama etkinliğinde sunulan 10 madde arasından ‘göz’, ‘tam doğru’ tekrarın en fazla olduğu sözcük olmuştur. Bu maddede 8 vakadan 6’ sı sesletimsel açıdan tam olarak uygun, anlaşılır ve yardım almadan doğru yanıtı ulaşmıştır. Tekrarlama bölümünde verilen sözcük, sözcük öbeği ve cümlelerden oluşan diğer maddelerde ‘köpük’ 3 kişi, ‘dört’, ‘mendil’, ‘politika’, ‘üniversite’, ‘ellerim çok üşüdü’ 2 kişi, ‘boya badana’ ve ‘tas tas hoşaf’ maddeleri 1 kişi tarafından ‘tam doğru’ olarak tekrarlanabilmiştir. ‘Sar’ maddesinde hiçbir vaka tarafından doğru tekrarlama gerçekleştirilememiştir. Bu etkinlikte sunulan maddelerden ‘göz’ de en fazla doğru tekrara ulaşılırken yapısal olarak aynı özellikleri (tek heceli, ünsüz+ünlü+ünsüz) taşıyan ‘sar’ maddesinde hiçbir vaka doğru tekrarlama gerçekleştirememiştir. Bu durumun tekrarlanması istenen sözcüğün anlamsal özelliklerinin etkisiyle oluştuğu ve vakaların emir kipi olarak verilen sözcüğe anlam yükleyemedikleri düşünülmektedir (Ardila ve Rosselli, 1992).

Sözcük öbeklerinin tekrarında parafazi dışında göze çarpan hata ‘eksiltme hataları’ olmuştur. 2 ve 3 sözcükten oluşan sözcük öbeklerinin genellikle ilk sözcükleri eksiltilmiştir. Örneğin ‘boya badana’ yerine ‘badana’, ‘ellerim çok üşüdü’ yerine ‘üşüdü’, ‘tas tas hoşaf’ yerine ‘hoşaf’ gibi eksiltmeler yapılmıştır. Çalışmanın vakaları birinciyi takip eden son sözcükleri tekrarlayabilmişlerdir. Bu durum özellikle akıcı afazilerde gözlenen bellek yetersizliği ile açıklanabilir. Sözcük sayısı uzadıkça, vakalar önde verilenleri değil, en yakın zamanda işittiklerini tekrarlamaktadırlar. Özellikle subkortikal afazi olarak da bilinen

kondüksiyon afazilerde subkortikal bölge hasarlarının bir özelliği olarak bellekte yetersizlik ve ona ilişkin unutkanlık ortaya çıkabilir (Vinson, 2001, s. 204).

Araştırmanın ikinci amacı olarak adlandırma ve tekrarlamadaki parafazi üretimlerinin tiplerine göre dağılımları incelenmiştir.

Adlandırma etkinliğinde 8 vakadan alınan 18 doğru yanıt dışında toplam 58 hata bulgusuna rastlanmıştır. Bunlardan 53 tanesi parafazi sınıflamasına alınırken, 5 tanesi sınıflandırma kapsamına alınmayan lafi dolaştırma örnekleri olarak saptanmıştır. 53 parafaziden 20 tanesinin neolojistik (subleksikal), 11 tanesinin ilişkisiz (leksikal), 10 tanesinin fonemik (subleksikal), 6 tanesinin formal (leksikal), 5 tanesinin semantik (leksikal) ve 1 tanesinin mikst (leksikal) tipte olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, adlandırmada ortaya çıkan parafazi hataları neolojistik (subleksikal) kullanımlara yoğunlaşmaktadır.

Tekrarlama etkinliğinde 8 vakadan alınan 20 doğru tekrar dışında toplam 58 hata bulgusuna rastlanmıştır. Bunlardan 52 tanesinde parafazi hatası saptanmıştır. 6 tanesi hece ve sözcük düşmeleri ile eksik tekrarlandığı için doğru yanıt olarak kabul edilmemiştir. (Örneğin, Tas tas hoşaf yerine hoşaf kullanma gibi). 52 parafaziden 21 tanesinin fonemik (subleksikal), 14 tanesinin ilişkisiz (leksikal), 11 tanesinin neolojistik (subleksikal) ve 6 tanesinin formal (leksikal) tipte olduğu bulunmuştur. Semantik (leksikal) ve mikst (leksikal) tipte parafazi hatası bulgusuna rastlanmamıştır. Sonuç olarak, tekrarlamada ortaya çıkan parafazi hataları fonemik (subleksikal) kullanımlara yoğunlaşmaktadır.

Tüm örneklere bakıldığında ağırlıklı olarak neolojistik ve fonemik olmak üzere subleksikal hataların yer aldığı bulunmuştur. En az gözlemlenen hata tipi ise mikst tip parafazi olmuştur.

Araştırmanın üçüncü amacı olarak vakalara göre parafazi kullanımlarının nasıl yoğunlaştığı incelenmiştir.

Adlandırma ve tekrarlama etkinliğinde A.S'nin yaptığı 12 parafazi hatasından çoğu formal, K.K'nin 10 parafazi hatasından çoğu fonemik, B.Ç'nin yaptığı 16 parafazi hatasından çoğu fonemik, F.O'nun yaptığı 20 parafazi hatasından çoğu neolojistik, A.B'nin yaptığı 15 parafazi hatasından çoğu fonemik, O.A'nın yaptığı 14 parafazi hatasından çoğu fonemik, S.Ç'nin yaptığı 16 parafazi hatasından çoğu neolojistik olarak belirlenmiştir. Adı geçen parafazi hatalarının çoğu subleksikal yani anlamı olmayan sözcük olarak saptanmıştır. Parafazi hatalarının vakalara göre dağılımına bakıldığında, fonemik ve neolojistik hatalara olan yığılımın vaka grubunun Wernike ve kondüksiyon tipi afazili bireyler olduğunu doğruladığı görülmektedir. Bu bulgu alanyazın bilgileri ile de uyumlu bulunmuştur (Simmons Mackie, 1997; Davis, 2000; Goodglass ve Kaplan,1972).

Araştırmanın dördüncü amacı olarak adlandırma ve tekrarlama etkinliklerinde gözlenen formal, mikst ve fonemik tipte parafazi bulgularında hataların ne şekilde yapıldığı incelenmiştir.

Adlandırma ve tekrarlama etkinliğinde gözlenen 40 (formal, mikst ve fonemik tip) parafazi bulgusunda hata yerinin 28 tanesinde sözcük sonunda, 6 tanesinde sözcük içinde ve 6 tanesinde sözcük başında olduğu belirlenmiştir. Bu dağılıma göre akıcı tip afazili bireylerin ürettiği parafazilerde hata yerlerinin daha çok sözcük sonuna doğru olduğu görülmüştür. Bu bilgi alanyazın bilgileri ile uyumlu bulunmuştur (Simmons Mackie, 1997).

Sonuç olarak, bu araştırmada da gözlendiği gibi, bir dil ve konuşma terapisti, uygun bir değerlendirme sonucunda gelen vaka grubunun lokalizasyon tanısını elde ettiği dil bulguları ile doğrulayabilir. Bu araştırmanın vakaları MR bulgularıyla desteklenerek sensöriyel ve kondüksiyon afaziler olarak önerildiler. Alanyazın uyarınca, parafazi hatalarının dağılımı onların bu tanularıyla örtüşmektedir. Ancak, yapılan değerlendirmelerin birincil amacı bu tür bir doğrulamayı yapmak değildir. Yanı sıra, bireysel farklılıklar, beyindeki hasarın ciddiyeti, vakaların eğitim ve dil geçmişleri, özellikle değerlendirme yapılan dilin yapısal özellikleri gözlenen dil özelliklerini lokalizasyona bağlı olarak saptanan bulgularından çok farklı da kılabilir. Diller arası yapılan çalışmalar da “benzer afazi sendromlarının” adı geçen özellikler yüzünden dilden dile farklılıklar gösterebileceğini belirtmektedirler (Bates, Wulfeck ve Macwhinney, 1991, s.124).

Bu yüzden, geniş katımlı vaka grubunun yer aldığı benzer bir çalışmada, sadece yapılandırılmış etkinlikler içinde değil, işitsel anlama değerlendirilmesi yapılmış afazili bireylerin spontan konuşma değerlendirmeleri sırasında ayırmacı

özelliklerinin ele alınması önerilir. Dolayısıyla bu çalışmanın iki ana önerisi vardır:

1. Akıcı tip afazik olguların diğer modalitelere ait performansları farklı etkinliklerde incelenebilir.
2. Tekrarlama ve adlandırmanın örneğin, işitsel anlama gibi modalitelerle ilişkisi incelenebilir.

5.2. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda görüldüğü gibidir :

- a) Elde edilen veriler tek etkinlik oturumu sırasında kayıt edilen sözel üretimler ile sınırlıdır.
- b) Toplanan verilerin değerlendirilmesi adlandırma ve tekrarlama boyutları ile sınırlıdır.

EKLER

1. Vaka Bilgi Kayıt Formu
2. Adlandırma Etkinliği Kayıt Formu
3. Tekrarlama Etkinliği Kayıt Formu
4. Adlandırma Etkinliği Nesne Resim Takımı
5. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Hata Farkındalığı Sonucu Ortaya Çıkan Düzeltmeler Sırasnda Gözlenen Parafazi Örneğleri
6. Akıcı Tip Afazili O.A'nın Tekrarlama Etkinliği Sırasnda Kaydedilen Konuşma Veri Örneği
7. Adlandırma ve Tekrarlama Etkinliğinde Üretilen Yanıtların Uluslararası Sesçil Alfabe (IPA) İle Gösterimi

EK 1

VAKA BİLGİ KAYIT FORMU

Adı Soyadı :

Doğum Tarihi :

Değerlendirme Tarihi :

Beyin Krizi Tarihi :

Değerlendirme Yeri :

Klinik Tanı :

Paraliz : (Var) (Yok)

MR ve Epikriz Bilgileri :

Diğer :

EK 2

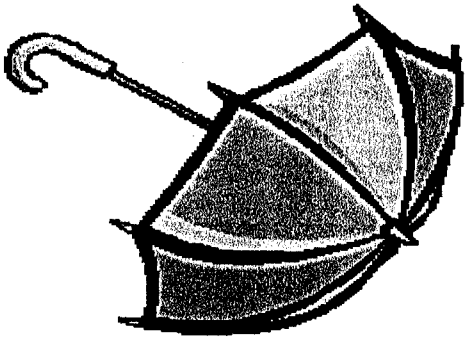
ADLANDIRMA ETKİNLİĞİ KAYIT FORMU

ADLANDIRMA		
Yönerge	Hedef	Üretim
1. Bu ne ?	gözlük	
2. Bu ne ?	kalem	
3. Bu ne ?	telefon	
4. Bu ne ?	sandalye	
5. Bu ne ?	çatal	
6. Bu ne ?	bardak	
7. Bu ne ?	makas	
8. Bu ne ?	eldiven	
9. Bu ne ?	şemsiye	
10. Bu ne ?	anahtar	

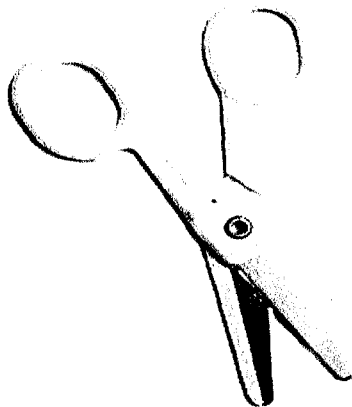
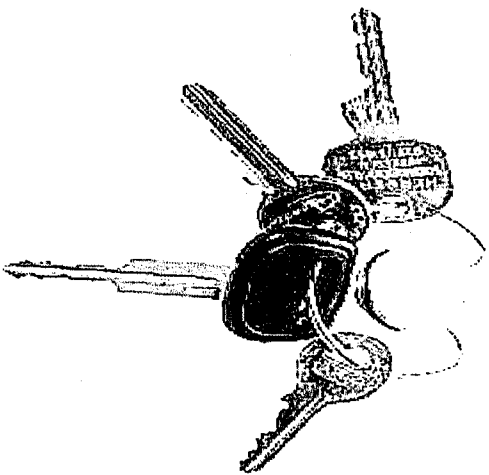
EK 3

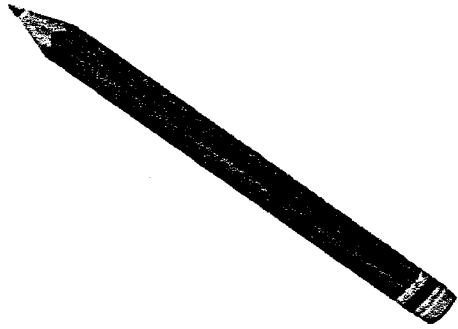
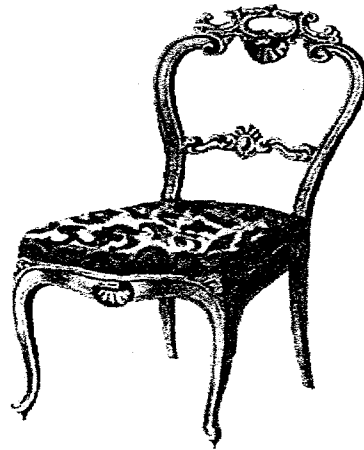
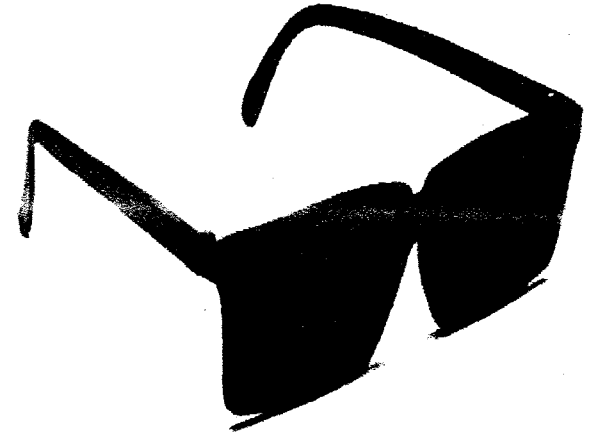
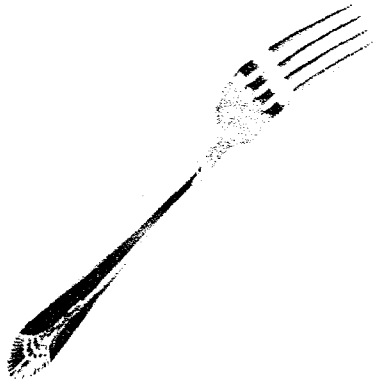
TEKRARLAMA ETKİNLİĞİ KAYIT FORMU

TEKRARLAMA		
Yönerge	Hedef	Üretim
1. Benden sonra tekrar edin.	göz	
2. Benden sonra tekrar edin.	sar	
3. Benden sonra tekrar edin.	dört	
4. Benden sonra tekrar edin	mendil	
5. Benden sonra tekrar edin.	köpük	
6. Benden sonra tekrar edin.	politika	
7. Benden sonra tekrar edin.	üniversite.	
8. Benden sonra tekrar edin.	boya badana	
9. Benden sonra tekrar edin.	tas tas hoşaf	
10. Benden sonra tekrar edin.	ellerim çok üşüdü	

EK 4

EK 5

FORMAL PARAFAZI		
Hedef Sözcük	Üretilen Sözcük	Etkinlik
gözlük	gönlü	Adlandırma
kalem	kale	Adlandırma
sandalye	satır	Adlandırma
çatal	çatır	Adlandırma
bardak	banka	Adlandırma
bardak	bana	Adlandırma
makas	masa	Adlandırma
göz	göl	Tekrarlama
sar	sarı	Tekrarlama
sar	say	Tekrarlama
mendil	merkez	Tekrarlama
köpük	köpek	Tekrarlama
boya	boza	Tekrarlama
tas tas hoşaf	saf tas	Tekrarlama

MİKST PARAFAZI		
Hedef Sözcük	Üretilen Sözcük	Etkinlik
gözlük	gördük	Adlandırma
eldiven	el	Tekrarlama

İLİŞKİSİZ PARAFAZI		
Hedef Sözcük	Üretilen Sözcük	Etkinlik
gözlük	kontür kart	Adlandırma
gözlük	saat	Adlandırma
gözlük	açmısz kapıyı	Adlandırma
kalem	küçük	Adlandırma
telefon	saat	Adlandırma
telefon	hayvan	Adlandırma
sandalye	üç	Adlandırma
çatal	beş	Adlandırma
bardak	şohben	Adlandırma
makas	beş	Adlandırma
eldiven	yoğurt	Adlandırma
eldiven	baklava	Adlandırma
şemsiye	dört	Adlandırma
anahtar	tarak	Adlandırma
sar	erken	Tekrarlama
sar	göz	Tekrarlama
sar	dal	Tekrarlama
dört	göz	Tekrarlama
dört	top	Tekrarlama
politika	işime	Tekrarlama
politika	beyazım	Tekrarlama
politika	buldum	Tekrarlama
üniversite	işte	Tekrarlama
boya badana	doyma	Tekrarlama
tas tas hoşaf	iki kat	Tekrarlama
tas tas hoşaf	şok taze	Tekrarlama
ellerim çok üşüdü	işlerim	Tekrarlama
ellerim çok üşüdü	ellerim özür oldu	Tekrarlama

FONEMİK PARAFAZİ		
Hedef Sözcük	Üretilen Sözcük	Etkinlik
gözlük	gözül	Adlandırma
kalem	halem	Adlandırma
sandalye	sanadede	Adlandırma
çatal	çınart	Adlandırma
çatal	çanrat	Adlandırma
çatal	çataav	Adlandırma
bardak	par	Adlandırma
makas	masak	Adlandırma
makas	makis	Adlandırma
eldiven	elpiven	Adlandırma
şemsiye	şemece	Adlandırma
anahtar	arartır	Adlandırma
sar	sarz	Tekrarlama
sar	sarç	Tekrarlama
sar	sart	Tekrarlama
dört	cört	Tekrarlama
dört	sort	Tekrarlama
dört	dort	Tekrarlama
mendil	menbi	Tekrarlama
mendil	mendi	Tekrarlama
mendil	metan	Tekrarlama
mendil	metsüt	Tekrarlama
mendil	bendil	Tekrarlama
köpük	göpüdü	Tekrarlama
politika	golitika	Tekrarlama
politika	poletika	Tekrarlama
politika	poli	Tekrarlama
üniversite	inersite	Tekrarlama
üniversite	üniverse	Tekrarlama
üniversite	üversite	Tekrarlama
üniversite	ürke	Tekrarlama
üniversite	üverse	Tekrarlama
boya	boyu	Tekrarlama
boya	botu	Tekrarlama
badana	balada	Tekrarlama
hoşaf	hoza	Tekrarlama
hoşaf	hohlata	Tekrarlama
tas tas hoşaf	tahtanan	Tekrarlama
tas tas hoşaf	tahta tusaş	Tekrarlama
üşüdü	üşüdü	Tekrarlama

NEOLOJİSTİK PARAFAZİ		
Hedef Sözcük	Üretilen Sözcük	Etkinlik
gözlük	pilecene	Adlandırma
kalem	okıaf	Adlandırma
kalem	ekel	Adlandırma
kalem	tabat	Adlandırma
kalem	isek	Adlandırma
kalem	teredül	Adlandırma
kalem	mele	Adlandırma
kalem	meneteş	Adlandırma
telefon	dibet	Adlandırma
sandalye	entalit	Adlandırma
sandalye	tara	Adlandırma
sandalye	kanda	Adlandırma
çatal	tavlı	Adlandırma
bardak	şamper	Adlandırma
bardak	talay	Adlandırma
bardak	kısam	Adlandırma
bardak	kapıt	Adlandırma
makas	manates	Adlandırma
makas	tüler	Adlandırma
eldiven	elenpit	Adlandırma
eldiven	baklali	Adlandırma
eldiven	bakladdin	Adlandırma
şemsiye	nohaç	Adlandırma
şemsiye	selektrik	Adlandırma
şemsiye	süne	Adlandırma
anahtar	nayda	Adlandırma
anahtar	etta	Adlandırma
anahtar	ettayi	Adlandırma
anahtar	nohar	Adlandırma
dört	kinez	Tekrarlama
köpük	çuhyu	Tekrarlama
köpük	şinez	Tekrarlama
köpük	merkenez	Tekrarlama
politika	metni	Tekrarlama
üniversite	turak	Tekrarlama
üniversite	estah	Tekrarlama
üniversite	gü	Tekrarlama
boya badana	iştene	Tekrarlama
tas tas hoşaf	işkene	Tekrarlama

EK 6

O.A	
Göz	Göz
Sar	Göz göz mü dediniz? Saat, o saat gelme saat şey o zaman daha evvel ben öyle dedim. Şimdi Saat, saat, saat diyemiyom bak şimdi. Hani diyemiyodum, diyemiyodum ya hiç direnediydim ya. O kadar şey yaptın yapamadıydım ya. Saat mı? Dar . Yapılmak için Yapamıyom onu ne diyolar, çç... şeyleri oluyo ama nasıl oluyor ? Yanş onun gibi aynı onun gibi. Sağır, saag, saag, sağır gibi, sağı, sağır.
Dört	Nasıl ? Dort mu? Dork ,dork, dork, dork. Olmadı ya,doork, dört, dört, dört.
Mendil	Mendil
Köpük	Bir şey yapılır ya. Bardak. A aa. Köpük, köpük, köpük.
Politika	Politika
Üniversite	Gü, o ne ya ? Sizin şey bizim ee bizim ee bizim bel..., para... aman üniversite.
Boya badana	Boyu. Bir yerler bo, boy, boy, boy, boyu yapmak, şey yapmak için, boy, bac, bak.. , şey yaptığımız baaa, pa..., paralı yapıyoruz ya onları yapamıyom ben. Yaptığımız boya, boya, boyalar, boyalar, boya batana, bat, batana, batana, ba-ta-na
Tas tas hoşaf	Tahta tusaş, tasta tukaş, tas tas tukas, taz taz taz yaptıklarımız taz mı ne o ? Tas tas toz, taza tos, olmadı ya. Tas tas toza tozaz
Ellerim çok üşüdü	Ellerim çok özür oldu. Elim çok yozu, yozu, yoruldu, yozul, yoruldu. Ellerim çok güzel oldu. Yozaz elim çok güzeldi, yoraldı oldu.

EK 7

ADLANDIRMA								
HEDEF	A.B	F.O	K.K	B.Ç	O.A	A.S	İ.İ	S.Ç
[joezlyk]	[sa:at]	[okujor dA]	[joezlyk]	[Atfmwfwz kapwɟw]	[joezyl]	[kontyr kart]	[joezlyk]	[pɾledʒene]
[kalem]	[ekel]	[okjAf]	[halem]	[tAbat]	[kalem]	[kAle]	[kalem]	[isek]
[telefon]	[sa:at]	[hAjvAn]	[telefon]	[dibet]	[telefon]	[telefon]	[telefon]	[Atftwk]
[sandalje]	[entAlıt]	[tArA]	[otururuz ystyne]	[ytʃ]	[kandA]	[masA]	[sandalje]	[sanAdede]
[tʃAtAl]	[zejtne]	[tʃAnrAt]	[katʃAk]	[beʃ]	[tʃAtAv]	[tʃAtwɾ]	[tʃAtAl]	[tAvIw]
[bardak]	[bankA]	[tAlAj]	[syɾ bunA dœkylyjo]	[kapwt]	[pAr]	[banA]	[su itʃtuɟımr]	[kwsAn]
[makas]	[kA:wɾ]	[beʃ]	[masAk]	[doert]	[masA]	[masA]	[makas]	[tyler]
[eldrven]	[elenpıt]	[jo:ort]	[el:erım yʃyr]	[-]	[el]	[eldrven]	[eldrven]	[-]
[ʃemsrje]	[selektrik]	[nohAtʃ]	[ystyne bakArwz]	[doert]	[-]	[ʃemsrje]	[ʃemsrje]	[syme]
[AnAhtAr]	[Alet:ırk]	[ettA]	[AnAhtAr]	[kapwt]	[ArArwɾ]	[AnAhtAr]	[AnAhtAr]	[-]
TOPLAM DOĞRU	0	0	3	0	2	4	9	0

TEKRARLAMA

HEDEF	A.B	F.O	K.K	B.Ç	O.A	A.S	I.I	S.Ç
[jœz]	[jœz]	[jœl]	[jœz]	[jo:urt]	[jœz]	[jœz]	[jœz]	[jœz]
[sar]	[-]	[sarw]	[sartʃ]	[sart]	[jœz]	[saj]	[sa]	[erken]
[dœrt]	[jœz]	[top]	[dʒœrt]	[sort]	[dort]	[dœrt]	[dœrt]	[kinez]
[mendil]	[membı]	[metan]	[bendil]	[mendı]	[mendil]	[metsyt]	[mendil]	[merkez]
[kœpyk]	[kœpyk]	[tʃuhja]	[kœpek]	[jœpydy]	[pɑrdak]	[kœpyk]	[kœpyk]	[ʃı nez]
[politrika]	[poli]	[bejazwm]	[poletika]	[mentri]	[politrika]	[golitika]	[politrika]	[ıfıme]
[yniversite]	[inersite]	[turak]	[yniverse]	[estah]	[jy]	[yniversite]	[yniversite]	[ıfte]
[boja badana]	[boja balada]	[dojma]	[badana]	[badana]	[boju]	[botu]	[boja badana]	[ıftene]
[tas tas hoʃaf]	[hoʃaf]	[tahtanan]	[tas tas ho]	[ıki kat]	[tahta tusaʃ]	[ʃok taze]	[tas tas hoʃaf]	[ıfkene]
[el:erim ʃok yfydy]	[yfydy]	[yʃyt:y kwılar]	[ʃok soz]	[yfydy]	[el:erim ʃok œzyr oldu]	[el:erim ʃok yfydy]	[el:erim ʃok yfydy]	[ıʃlerim]
TOPLAM DOĞRU	2	0	1	0	3	5	9	1

KAYNAKÇA

Ardila, A., Rosselini, M. "Repetition in aphasia". **Journal of Neurolinguistics**.

7:1/2, 103-113, 1992.

Bartha L, Benke T. "Acute conduction aphasia: An analysis of 20 cases".

Brain and Language. 85:1, 93-108, 2003.

Bates, E., Wulfeck, B. ve Macwhinney, B. "Crosslinguistic research in aphasia:

An overview". **Brain and Language**. 41, 123-148. 1991.

Benson, D. F., Ardila, A. **Aphasia; A Clinical Perspective**. New York: Oxford

University Press, 1996.

Chapey, R. (3.ed.) **Language Intervention Strategies in Adult Aphasia**.

Baltimore: Williams and Wilkins, 1994.

Davis, G. Albyn. **Aphasiology : Disorders And Clinical Practice**. Boston: Allyn

And Bacon, 2000.

Dell, G.S., Schwartz, M.F., Martin, N., Safran, E.M., Gagnon, D.A. "Lexical access in aphasic and nonaphasic speakers". **Psychological Review**.

104, 801-838, 1997.

Dronkers, N. F. "The pursuit of brain-language relationships". **Brain and Language**. 71, 59-61, 2000.

Goodglass, H ve Kaplan, E. **The Assesment of Aphasia and Related Disorders**. London: Lea& Febiger, 1972.

Göz, İ. **Yazılı Dilde Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2003.

Graham, K. L. ve Caspari I. Wernicke's Aphasia. Lapointe, L.L. (Ed). **Aphasia Related Neurogenic Language Disorders**. Stuttgart: Thieme, 1997.

Helm-Estabrooks, N. ve Martin, L. Albert. **Manual of Aphasia Therapy**. Austin, Pro-ed, 1991.

Ibayashi K. "A case of conduction aphasia due to small infarction in the left parietal lobe". **Rinsho Shinkeigaku**. 42:8, 731-5, 2002.

Kandel, E.R. ve Schwartz, J.H. **Principles of Neural Science**. Elsevier, NewYork 1985.

Karaman, Y. **Lisan Bozuklukları**. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2000.

Konrot, A. “Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Dil ve konuşma Sorunlu Çocuklar”. (Ya-pa 7. **Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: Ya-pa Yayınları, 1991).

_____ “İletişim Yetersizliği Olan Çocuklar”. (Ataman, A. **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2003)

Maviş, İ. **Sözyitimli İki Olguda Türkçe Biçimbirim Kullanımının Betimlenmesi ve Kendiliğinden İyileşmenin İzlenmesi**. Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2000.

_____ **Sözün Bittiği Yer; Afazi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004a

_____ “Nörojenik Dil ve Konuşma Bozuklukları”. Oğuz,H; Dursun, E. ve Dursun, N. (Ed) **Tıbbi Rehabilitasyon**. Nobel Tıp Kitapevleri; İstanbul: s: 797- 807, (2004b)

Mesulam, M-M. **Davranışsal ve Kognitif Nörolojinin İlkeleri**. İstanbul: Yelkovan Yayıncılık, 2004

Özeren, A. **Afaziyoloji**. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi, 2002.

Özsoy, Y. **Konuşma Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri**. Ankara: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1982.

Rosenbek, J.C., Lapointe, L.L. ve Wertz, R.T. **Aphasia: A Clinical Approach**. San Diego: Singular, 1989.

Simmons Mackie, N. Conduction Aphasia. Lapointe, L.L. (Ed). **Aphasia Related Neurogenic Language Disorders**. Stuttgart: Thieme, 1997.

Slobin, D.I. "Aphasia in Turkish: Speech Production in Broka' s and Wernicke's Patients". **Brain And Language**. 41, 149-164,1991

Tanrıdağ, O. **Afazi**. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 1995.

Tanrıdağ, O. **Teoride ve Pratikte Davranış Nörolojisi**. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 1994

Tanör Öktem, Ö "Afazi, Apraksi, Agnozi" Öge, E (Ed). **Nöroloji**. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 2004

Tomblin J. B. ve Morris L. H. **Diagnosis in Speech-Language Pathology**. San Diego : D.C Spriestersbach, 2000

Topbaş, S. **Dil ve Konuşma Sorunlu Çocukların Sesbilgisel Çözümleme Yöntemi İle Değerlendirilmesi ve Konuşma Dillerindeki Sesbilgisel Özelliklerin Betimlenmesi.** Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1999.

_____, **Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi.** Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000

_____, Maviş, İ. **Dil ve Konuşma Bozuklukları İngilizce-Türkçe Terimler Sözlüğü.** Ankara: Karatepe Yayınları, 2004.

Vinson, B. P. **Essentials for Speech- Language Pathologists.** San Diego: Delmar, 2001.

Williams, S. E. "Factors influencing naming performance in aphasia: A review of literature". **Journal Of Communication Disorders.** 16, 357-372,1983

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000

Zenbilci, N. **Sinir Sistemi Hastalıkları.** İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 1995.

www.asha.org/public/speech/disorders/Stroke.htm.